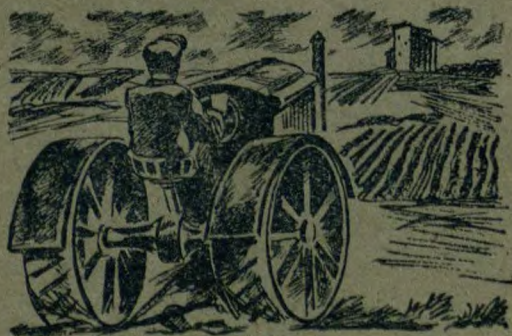

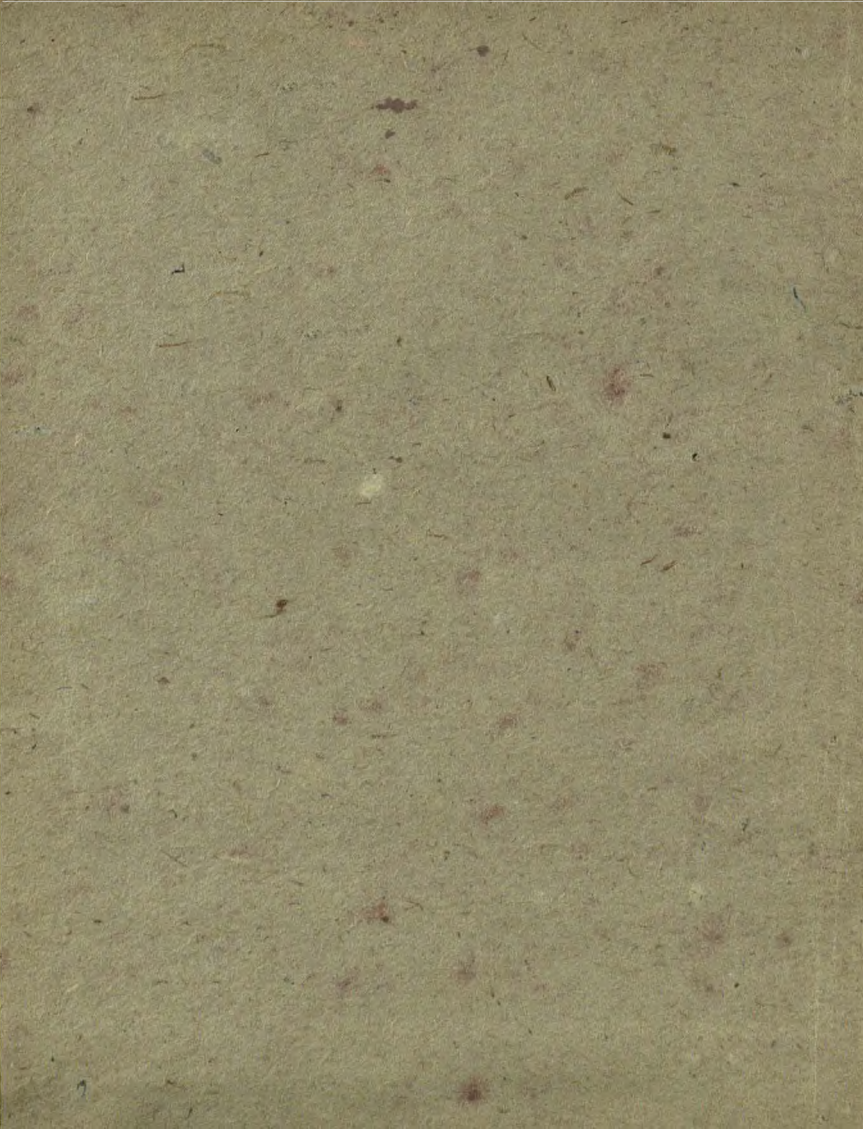
V. A. KOBJAKOF

ХАКАСИЯ ЪРЛАРСА

СЪБЛОЖАН СТИХТАР

OGIZ ABAKAN 1935 г.

V. A. KOBJAKOV

XAKASIA БРЛАРСА

Pu knigədə alçastı picəttəlgən səstər.

stran.	strok	pıdı picəttəlgən	pıdı xəqbrarqa kirək.
16	9—strok altınan	Kolxns	Kolxos
26	12 alt.	sineçərlnin	sineçənnin
31	9 yst.	əkls xulm	əkls xulun
32	5 yst.	ıki	ızi
36	11 yst.	ıbdən	ıbdən
39	3 yst.	mynstıg	myystıg
41	2 yst.	ajlanminçan	ajlanmaçan
57	4 yst.	Kıdarıylp	Andarıylp
60	7 alt.	ajlabanoxtar	ajabanoxtar

V. A. KOBJAKOF

ХАКАСИЯ ЫРЛАРСА

Съылан stixtar

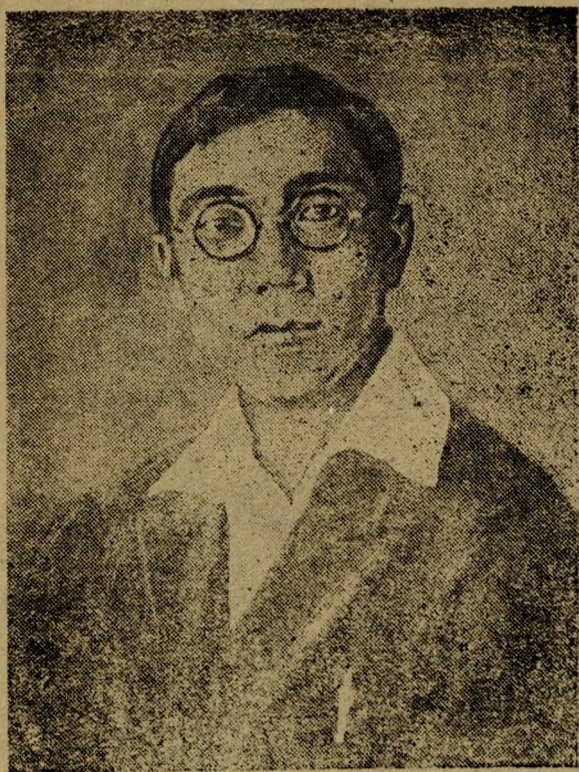
OGIZ ABAKAN 1935

Izdatel'stvan

«Хакасия ылапча» тип книгеде пазылган стixтар, ылар паза cooxтар иргі паза наа Хакасиянь кезиде cooxtapcalar. Мында хьдьрьдчылар хакасиянь сotsializmzar парcatxан colьнда клас ыргызынан кырескенін паза кырескеткенін пилр-аларлар. Мында кйргән стixтар паза ылар совет хакасиязынь колxос-sovxostarьнь cазылаарьнда позик урозай ycyn паза sotsialis malьн өскіrer ycyn кырезигдәнер cooxtap calar.

Пу сьхcatxан книге Ковjakof V. ардьстың икiнчiзi, полca. Ақаа 1930 cылдаң пасті пазылган стixтар кйрген. Cә олар пражь кйвеннер. Оі cыllарда пазылган стixтарньнь soderzanialarьн, халqаңчь cыllарда пазылган стixтарниаң тiнi хьдьрьдчыларға кәзi, дер ycyn, олар хувулдурa tyzediлbiн кiрилгәннәр. Мында стixтardаң пасха, улуq нимәс cooxтар кйргәннәр. Праj ол стixтарньнь паза cooxтарньнь cаидьдь орьндаqь gazette мьньн альнда cьдьярылqан полqаннар. Cә оларqа пiрдее cидең отьыf кйвеннәнер, оларда cit-pestee сari полbiн полbas. Хьдьрьдчылар andaq citpәsterni tapsalar пу книге отьыf пазьр ьссалар, andaq-да афтор паза izdatel'stva өрiнәрчiктәр.

Adrәs: Avakan, OGIZ

Cinlslg Oktjabr

Ax xaja tөөzл
suqa sajbальр,
Aзыр-puzurli
talальр pastaа.
Ax xan ylgyzл
alcajьр сыqьр,
Андарлар singә
ol tusta citkән.
Pır mun toqьs cys
on citл cыlda,
Praj Rosəjnьn
лstл sajbальр,
Pazьqнь көргән
лstәнçл xальх,
Parca natsia
kөdлrlp pastaаn.

Халъх 1stəŋçɪ
 Хазьrianьвзър,
 Хас poraан cɪli
 хajпазър съѡър,
 Хара talajпън
 salɔaɔъ cɪli
 Ханçъ pajларнь
 хазьгър pastaан.
 Хахазър сосър
 ханçъ pajларъ,
 Ханпън ylgызyn
 cəllrgə хьпѡан;
 Халъхтън кyсу
 азьнар ратър,
 Ханçъ pajларнь
 хазьга pasхан.
 Тувəн хьrinан
 fabrik, zavottar,
 Тоѡъсць соппън
 хольна kɪrgəн.
 Тозър simɪrçəн
 mьndaɔъ pajлар,
 Тоозазъ хьга—
 tali savьɔан.
 Халъх ylgыzy
 pɪstɪn SSSR-də,

Хавьs-tudus сох
розыла турваан:
Хазьr саа роьr
хайназьr мьнда
Хальхтьн хань
тьн көр төгүлгән.
Өлүмнүг савап
уха атьрьr,
Өөн сахсь рлстн
арқьstar сүткүлөн.
Өксис савьstar
өзөөгүр астар,
Өөjnүн хольнда
тьн көр халқылаан.
Хальх улгызьн
турқузар үсүн,
Ханьн ажанмаан
аарьы арқьstar,
Хаçандаа полза
оларьн адын,
Хальх лстәнчл
undup-salvastar.
Тоқьсьсч клас
лстәнчл хальх,
Тооza natsia
тиннәs-парқаннар.

Talaqlıq curttu
 tiksi plannap,
 Тыдыр, тургызп,
 тытап сыханныр.
 Motor tærpæktær
 cygyrzıp syqyp,
 Molat masxalar
 tazlaza-tyskæn.
 Manat zavottar
 kæksi, kyrdæjıp
 Мында хайназыр,
 пыткылæп сыхан.
 Kæk хайлах туссән
 казы цирләрдә
 Kæp kolxostar
 зыра салалар.
 Kys ырыктлып
 cox-coos, ортых,
 Kæægызп anda
 тоқызыр pastaan.
 Pastaqçы polqan
 пыстын партия,
 Parca халыкты
 устап pastaпса.
 Pajlardan халқан
 talaqlıq curttu

Parca халъхнан
хатар pydyгса.
Oktjavr' ajнън
оорлъѳ кунуѳн
Он pizнѳ сьль
толъвохсаѳ.
Orgaxнан maska,
хан-Хьзы сьлтъс,
Oktjavr' sajн
наѳьлалсат.
Oktjavr' ajнън
ол куннѳндѳ,
Onnar ajнax,
сон халъхтаръ,
Orta colлъѳ
pydyryglѳнн,
Он pis сьльнън
санън idѳрлѳр.
Pllp turѳusхан
pis сьл planъ,
Сьльнан tolѳан
tertлѳ сьлда.
Pazьmnъѳ polnar тѳэн
oportunistar,
Pastaарн тьрвар
одьр-xalѳannar.

Azьra toloqan
 pis cыl planь,
 Allьq col saloqan
 sotsializmzar.
 Azьmaxtanqan
 „sol“ nandьxtar
 Axьylarьn saap
 anьzn xalqarnar.
 Xalьx 1stençl
 p111g1p alьp,
 Xьranь malьn
 0nz1nd1rcələr.
 Xьnьq curtastь
 0sk11p, piktep
 Xьnqan zavottar
 pydyryicələr.
 C1r 1b1rəkl
 c1ks1st1g pajlar,
 C1d1kpin turqan
 p1st1 caal1rəqə,
 C1d1glər1b1s
 kər1n1b1skəndə,
 C1irken1p, tannap
 cььra tartьncaa.
 0z1z1 capcan
 sovəttər xoni,

Onzınlı pydyp
 piktədləcə.
 Ələrlə saqlı
 pəjlərləni xoni,
 Əzənlə səzər
 izədləcə.
 Praj cirlərləni
 tiksi pəjlərlə,
 Pıstınlı xonəxtəni
 əzımləni kərlə
 Parca tirləni
 tımnəp postərlə.
 Pıstınlı caalırqə
 tımnənnə cələrlə.
 Xaləxlə ılgızyn
 xajralır ısyn.
 Xonəxtə pıktəp
 kədlərlə ısyn,
 Xajdaqlıqla cirdə
 cınlıstıqla pəllərlə,
 Xaləqlənlə kystı
 pırlıqlıqlənlərlə
 Pıstınlı kədlərgən
 xəzyl flaktar
 Praj cırlı ıstınlə
 soqlanılmaqdadır;

Pıstən pastalqan
хъзыл Oktjabr'
Praj cir ystyn
usxundurcadыр.

Oktjabr' 1932 с.

Хакас партизаннының ыры

Aqarыр turqan ax tasxыb
Ax pulut cılap kɵrın-tur,
Atыqыр tuskən xar poraань,
Ajньн xараqып tulqар-tur.
Kɵgərлр turqan kɵk tasxыb,
Kɵk pulut cılap kɵrın-tur.
Kɵdrlrп tyskən kyr poraань,
Kynнyn xараqып tulqар-tur.
Aqasnan itkən sanalarь
Altаньр myнәр at polar.
Aqась хожьq tajqalarь,
Aralı xonar cir polar.
Igrлрп itkən sanalarь,
Izərлр myнәр at polar.
Iвək aqастьq tajqalarь
Irtıstə xonar cir polar.
Arqal cavabь vandalarınь

Ax tasxylmalar tldrlr.
Ax-Uys razyna syqyp olar
Anda xystapca tldrlr.
Xartxa cip tospas Solovjovts
„Xanym“ tasxylma tldrlr.
Xan iscan conyn xoddyr-paryp
Xystap curtapca tldrlr.
„Xanym“ tasxylmyn ystynə pls
Xalx conmnan syqarvys,
Xasx Solovjov conynpls
Xalxq uxrnan toozarvys.
„Tigr tldnln“ ystynə pls
Tirlglg conynq syqarvys,
Tiskln Solovjov conynpls
Tlmr uxrnan toozarvys.

1933 cылa

Torka calqys klm poloqan

Tyttbq xynyn saazylar
Tldvlnn tldlcə,
Tarypsaloqan cirmn par
Talaј cllər kərncə.
Xan ylgyzy turqan tusta
Xal sarbqla ot əscən,

Xalъx cѣrvѣs ol caazьda
Xarsaxъqlar col salçan.
Tыттьѡ хьрнѣn caazьzьnda
Tarap ottap mal cѣrçѣn,
Toop xaltьrap mal хьrindь
Torka calqьs pas-cѣrçѣn.
Xas tigrьd porastanьp,
Xarьѡ purѡun ojnaçan,
Xadarcьnьd хarнь astap
Xarax cazь ax cѣrçѣn.
Хьrna tѣerьd toньcaqь
Хьsxь sooxъ tutpaçan,
Хальn mallьѡ paj Xaroldan
Хьньѡ cooxtar ispaçan.
Хьzьl oktiabr cidѣ-tyzyp
Хьja tastaan pazьѡnь
Хьstьrѡannar pьrьgьvzьp
Хьra sapxan ььrçьnь.
Caa talѣstaar toxtalqanda
Cox-coos ylgy turqusxan,
Catxa sannьѡ calbax caazь
Calçьlarni polparѡan.
Kyylѣp saalap timьr xara-at
Kybyr cirньd talapsxan,
Kylyk xarat cѣrgѣn cidѣ
Kyrѣn puѡdaj as pьsxan.

Mal Xadarçan Torka calqys
Mьnda ustap-pastapca,
Maңat хьнър ol toqьstь
Marqьzaxtьq aparca.
Cltг anьң xaraxtarь
Citpəs niməə cit-cərcə,
Caqьl cərgən ььrçьlardan
Carazi cox kyrəscə.

1932 cыlda

Ləninнəңər

(Xakas ьгь).

Ax tasxьlь cox polqan polza
Aqьn suq xajdan kilərçlk?
Aqьlьs Lənin cox polqan polza
Aqьlьstas xajdan pydərçlk?
Kək tasxьlь cox polqan polza
Kəgləm suq xajdan kilərçlk?
Kylyk Lənin cox polqan polza
Kolxostar xajdan pydərçlk?
Ax puluttь azyra parçan
Azyr xanattьq aəroplan.
Aar razьqьnь andararьna
Aqьlьs Lənin aqьlqan.

Kək pulutt̃ az̃ra par̃an
 Kystyg xanatt̃q̃ aəroplan.
 Kys raz̃oq̃ñ andarag̃na
 Kylyk Lənin ygrətkən.
 Arqal coññ aar̃q̃ xoñxxa
 Aldan partija pastar̃ca.
 Aar̃q̃ Iljict̃ñ ilvək kirəg̃ñ
 Arq̃s Stalin apar̃ca.
 Kəp xal̃xt̃ kəgl̃g̃ xoñxxa
 Kəstəp partija apar̃ca.
 Kylyk Iljict̃ñ ilvək kirəg̃ñ
 Kəñ Stalin apar̃ca.

1932 c̃yda

Ciñs

(Kolxns-ciittər̃l̃ññỹ).

Car̃ pəz̃k̃ culattarñ
 Cardan s̃x̃pas, t̃cənnər.
 Caz̃ k̃ic̃g̃ ciit ulust̃
 Caldan s̃x̃pas t̃cənnər.
 X̃ri pəz̃k̃ culattarñ
 X̃rdan s̃x̃pas t̃cənnər.
 X̃s̃xa cast̃q̃ ciit ulust̃
 X̃ldan s̃x̃pas t̃cənnər.

Cardan sьqьp cul-culattar
Cazьlarqа saььlcalar.
Caldan sьqьp ciit ulustar
Caryx xonyx pastapcalar.

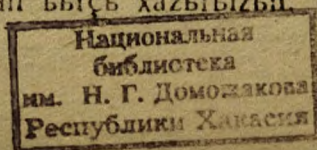
Xьrdaң sьqьp cul-cullattar
Xьralarqа saььlcalar.
Xuldaң sьqьp ciit ulustar
Xьньq xonyx aparcalar.

Arvas-turvas timьr altar
Ax cazyda kьstascələr,
Artьx cөptьg ciit ulustar
Arqьstastь piktəpcələr.

Kөk ot cьvəs timьr altar
Kөk cazyda kьstascələr.
Kөglьg cөptьg ciit ulustar
Kөlxostarnь kөdircələr.

Caryx ynnəң kөgləzəңəң
Calyң xaja kyyləp turзың,
Caryspaxti ьstəңəңəң
Caval ььгсь saььal-turзың.

Xьньq ynnəң sagnazəңəң
Xьзы хaja kyyləp turзың.
Xьньp kilьp toqьpanəң
Xaləqan ььгсь xazyьlyзың.

Komsomollar olqannar.

(„Vzvojsse znamja“ ыр keenən)

Xosti pazьp, tinə cərnər } 2 xati.
Komsomollar olqanar. }

Komunistar toqьzьna

Kys xozarqa timdəvls.

Caagja sьqar kycyblstl

Caa pьlundə tьdarvьs.

Caalap-alqan sovət ycyn

Cadardan caltanmaspьs.

Calqь kycyn pascannardan

Caltanmaspьs kyrestə.

Timlr molat mьltivьstь

Tilьk xoloqa tudarvьs.

Tikst cirnln pajlarьnan

Tizьp tədər cərvəspьs.

„Caalazarqa xьnmincavьs

Caagja təələ timdəvls.“

Xanqa tospas_ььrqьlarnь

Xara cirgə porivьs.

Xosti pazьp tinə cərnər

Komsomollar olqannar.

Xəzəl-Car S. P.Ş. 1932 cыlda

Ciit ulustar ыгъ

(„molodaja gvardija„ ыгънъ көөнөң)

Turnar callanmin tavъrax!

Talasxa paraңar.

Carъx kyngə manzyrap

Çidəner arqъstar.

Xalъxtъ tinə alynar,

Xъzy знамja kədrəгə,

Ciit ulustar arqъstar,

Cox-coostar calçylar.

Pis pozъbъs kəгçənmъs

Pajlarda covaqъnъ.

Kəglig cъrqaр əspəvlъs,

Kərvəvlъs carъxtъ.

Pis timr paqda poloqavъs,

Pajlarqa is aпыçanmъs.

Ciit ulustar arqъstar,

Ciit 1stəгçylər.

Pasxan azax kəəzəңçə

Pajlarnың xolыnda

Tыnaq cadың cox төөлə

Toqънçanmъs anda.

Pajlarnың xalың toqъzy

P1st1 —kyrəsc1, itsalqan,

Ciit ulustu calçynb
Ciit ıstəncınl.
Хъзыl zıamja kədrlr
xançylarınb kider,
Халъхтb posxa xozьp
Хонъx pydyrənər.
Praj ilbek cir ystyndə
Pırlgırl cəptıg curtaanər.
Kyrəzərgə timdələr,
Kyrəskə timdələr.

Xaloqan ԷԿԴՇ

Sidəndə turqan,
səvylban asxa
Sirəngə xajdan
kırəçık.
Sizınlr pılbən
pıstın kolxosta
Cıçən as noqa
citpescık.
Xazaada turqan
xaltar asxərb
Xapsaqdan noqa
tyzərçık.
Xazaa xadarçan
Kartım oqırb

Халын лскәә
 ноо кlrәгчlk.
 Тогъ kip kiscән
 sirtән kulak
 Тоqъscь kiptlg
 pascөrcә.
 Тозын arali
 tanьtpin cөrip,
 Тоqытын sajbaq
 sal-cөrcә.
 Cлвәк kip kiscән
 caval kulak
 Calçь tonaqььq
 pas-cөrcә.
 Calaxaj polьp
 pldlrtpin cөrip,
 Cазьттьq sajbaq
 it-cөrcә.
 Xara suq kici
 ajqььq kiclg,
 Xazaqььq аттьq
 kiclp-tur,
 Xalqan ььгчылар
 najdaa symәlg,
 Xsarax-xulaxть
 ьгәк tut.

Novosibirsk 1934 çalda

Cazydanar ыг

Izən cazymaj,
Alqym sarıq cir.
Xajdaq көөm saqaa
min көglim?
Saqystan xalbas
Өskөн cirlmzən,
Maxtaçan sөstü
tappincam.
Sinü saqynzam
Өrlüp ыscam.
Ucux-parqydaqyın
sinzər.
Calbax cayılaң
Sulıg cazyzan,
Arlyq kibisnən
tөzəlğən.
Olaң pozymda
Min көvөk cөrgəm,
Xustan tabyzyң
kөp iskəm.
Sin casxaar tusta
Cazancadyzan,
Kөp morcolanьp,
kylynıp.

Yrdədəə niməs,
Pəjnən malənə
Xadərən polqan
odənda.

Amdə, cazə, sin,
Sovəti poldən,
Məl kolxostarni
kiləbləti.

Azəx pirləci
Sin polcadərzan,
Altən azən
kolxostənoh.

Braxtaə cirdən
Culattar kilcə,
Nəə kəglər saqa
kəgləzər.

Novosibir 1934 cəldə

Bol'şəvik casxəzə

Carəx kün cəli
cəyləvvəxan,
Cazəni xəg
xəylcə.
Culat suqlarə
sarlazəvvəxan,

Cılən cirlərçə
col salca.

Lzig kyn cılı
cajыlbьbsxan,
Lstıktın xarь
xajьlca.

Irət suqlarь
sarлazьbьbsxan,
Inıs cirlərçə
col salca.

Aqara tonan
aqlыn suqlarыn
Altın taxtazь
sajьalca,

Aspat tajqadan
aqas tartarqa
Aзыгь colь
cazalca.

Kөгərə tonan
tırən suqlarыn,
Kymys taxtazь
sajьalca.

Kırım tajqadan
aqas tartarqa

Kyylamə colь
cazalca.
Kəmək xarlarnың
altынаң sьqыр
Kəlvəjzircələr
хьralar,
Kəp salda tartcan
traktarlarnы
Kynнын saqьpcalar
olar.

Ax sajdan xarnың
altынаң sьqыр
Arsajzьpcalar
хьralar,
Ax nanмыг роьр
астың tyzərdи,
Anda saqьpcalar
olar.

Kəgərzir turqan
tal aqastarda
Kəektin tabьзь
istilcə!

Kəglig sarnazьр
kəp хальхьрнаң,
Kolxos conь
хьгаа sьхса;

— Alton pirьsta
хьрань tooza.

Арьq yrənnən
саварвьs.

Авьs хамнагнь
азахнаң разьp.

Agronom сооqьп
istərvls.

Citon pirьsta
хьрань tooza,

Сахсь yrənnən
саварвьs.

Cicok, pajlarnь
cirgə tipsevzlp.

Cir sinəçərɫnin
istərvls.

Calqьs carьmni
xoncatxannarnь

Саqьп pls tartьp
alcavьs.

Сазьньp cərgən
kulak pajlarnь

Сасьradьp
tastapcavьs.

Kolxosxa amda
kurgələktərnɫ

Xoza pɫs tartɫp
alcavɫs,
Kɵlɵndɫ cergɵn
kulak pajlarnɫ
Kɵrdɫ taav alɫp
syrcɵvɫs.
Kɵp xɫra catxan
kɵlbek cazɫzɫ,
Kɵgligdee poldɫ
kɵrɵrgɵ,
Kɵglɵspariqan
olarnɫn ɫɫ
Kɵɵldɵɵ kilɫstɫg
istɵrgɵ.
Salqɫzɫp catxan
cazɫ xɫrazɫ,
Sɫligdɵɵ poldɫ
kɵrɵrgɵ.
Sarnasparigan
ol sarɫnnarɫ
Saɫɫsxa saxsɫ
istɵrgɵ.

Усунҗи бол'ғәвик сасхъзъна

Хазыгъ хъсхъ иртлр-парды
Хар хажылыр-пастарца,
Хар алтыннъ хсраларъ
Харалбинан сьхларца.

Колхостарда салдыларнъ
Кыстанминнъ тьхтаанар,
Көр халыхъ усхундыгъ
Кыс керәгә сьџаанар.

Сьлџъ, ханаа, ыдыс хамъ
Сьрсә, самнах, азытар,
Сасхъ көрлр-маннақлибас
Сидәр идә тимнәәнәр.

Усунҗи ру сасхъзъна
Урен азы тимнәәнәр,
Улгә хьнмас ыгъыларџа
Устырәгә ривәәнәр.

Сазъ сиринъ хьраларъ
Сасхъ суқнан тозынса.
Сасхъ хьра тоқьстаръ
Сақдабинан сақдарца.

Attar carъzъ

Kerdakse, kerdak
kilgən arqъzъm,
Kevəktə sılıg
attaar parılar.
Timlr xalъrxa
tinner urqandaq,
Tin plr pydystig
mallar polъrlar.
Taqlnъn kiiktər
tъn sılıg aqanar.
Tajlъxpın carcan
ojlazadъrlar.
Tanazъ cılıg
pu sılıg mallar
Taqlnъn kliglnən
plrdə xalbastar,
Maannap əskurgən
cygyryk mallar.
Manat artъqln
plərlnənər
Marqlъs saarъsxa
kiidlər olar.

* *

*

Ala kyrkylər
ucuxan cılı
Azaqь cygryk
attar kililər,
Azax kycynən
alnın pьlaaza
Ajlanьs colnь
tipsep kililər.

Xatьq tujqaxtar
xazi-tepkəngə
Xara toвьrax
toolazьbodьr,
Cilgə sapтьrьp
cılın sьqьrзьp,
Cлвək xuzruxtar.
cajьlзьbodьr.

Xalьx kolxostar
xajrallap maannap
Xannьq mallarnь
kəptəldircələr.

Xakasianьn
pis cыl pajramьn
Xalьn cidlgilg
am irtircələr.

Kərərgə sığ
 əkər xulunnar
Kərbəçək,) polər
 cudavazınnar.

Kər malnı ərl
 sovxos kolxostar,
Kəğızır malnı
 maannar tudunar,

1) Өзіс хулға

Сајаьзь citcə

Alton salaalar
 azırajırınan
Aqvaх харақайлар
 өсцə.

Azırlı хойьоқ
 anaxtarыnan
Ajdas kyn carın
 kölətcə.

Kək cıvək kıpnan
 tonan salabas
Kydyr харақайлар
 өсцə.

Көр азырларын
ақбайтывзавас
Куннын сарықын
келәтсә.

Сайқь кун iki
сарным рьзыгер
Сьlina сьдар
роlвадым.

Саоьн ақастын
төзiнә рагьр
Салвах келәткәә
сазындым.

Салахаж тыньр
таньсах тартьр,
Сарсых сөроннән
сивәдь.

Сайқь кунуна
өтiргән сiләр
Салвах пырләрi
сарнасть.

Көлвәјiр өскән
оттын тамьрь
Көк сiвәк роlьр
төзелсә.

Кырдејiр catxan
ру сiрнiл раагь

Кур cornqabnan
pydyrgencə.
Caltynnar əsken
caхьj morcəlar
Cazaqlыq хьstar
osxastar,
Cарьх хоostalзьр
mondыls-turlar
Cajbannazьр
kыlyn-turlar.
Cicək morcolыq
caзь ottarь
Citrə хожьq
əscəlar
Cajqь toqьsьln
brigadalarь
Sархь, mašina
timnənər.
Xearьльр хурup
xarqa kьrgəncə
Xazaаqа cььльр
catsьnnar,
Xarььq хьsxьda
kolxos malьna
Xajrallьq азьх
polьnnar. Novostir 1934 c.

„Altyn cul“

Xarsaxtyqlar col tipsəçən
caazyda,
Xalyn ottıq xal cazyń
tovıra,
Xarlap-sorlap Tarqy cul tır
suq axcaa,
Xadarqan malyn suqady
ol polca.
Xalyn eorlıg xadarqan mal
ol tusta
Xajzy polza cirlərində
kərliçən,
Xançyların malyn izli
xadarıp
Xısti-cajlı calçy-cox-coos
caazyçan.
Xan ylgyzı xalbastanır
tyskənda
Xançylarqa xannıq sırqal
yzylgən.
Xarlap axan Tarqy culnun
xazında
Xada pırğa ıstəncilər
cirtapsıan.

Aaribq xonbx arqystastan
pastaloqan.

Anbq adb „Altyn-cul“ tır
adalqan,

Aal kynnərı arqystasxa
tartıloqan

Altyn culu alqıvına
alqıpsxan.

Annbq colb ax olənnıg
ax caazb

Amdb tooza xıra cırı
polparqan.

Ax caazbı tovrıcatxan
„Tarqıbcul“

As sıxcan cır azyramı
polparqan.

Авған 1932с.

Xakas kızı

Xara sastıq xakas kızı.

Xajra xızın-saltır,

Xarıs pıstıg aj paltızın

Xurqa xızır-saltır.

Xazın tezi xanzaqayın

Xatıq ıstı tuttur.

Характарын хьза көрүр
Хатхыръ кылын-тур.
Хан ылгызы турган туста
Хатыр разык көргән.
Халх сонга хозылбаһан.
Харасхь ол полқан.
Халх цскәр айнър парды
Хоньх пасха пытл.
Харасхь кун сарь-парды
Хьньк curtas citti.
Хьзл илвдән хакас кизл
Хьньк knigə alca.
Харак көрвән нимәләрни
Хькыръ ол таарса.
Хьлансатхан орта колнь
Хькырьвох тархан,
Хьньк полқан колхосха ол
Хьньр позь кизгән.
Адаж цспәс аськ суқнь
Амзирьн ол тохтатса,
Алтон хадь knigəни
Арқьстаньр ол тутса.
Авьс хамнь плстлн Хакас
Азақьнан тәвльсә,
Ақраномқа угрәнәргә
Амды позь кыстәнсә.

Xajnap pytcətkən xonəxtə
Xajdi xarəx kərbəssə,
Xarasxə kyn carəbbəsxanda
Xajdi kylky kilbəssə.

Novosibir 1934 c.

Kamat aqja

Aqastəq xynən oolinda
Arqəstas malə tarap-cer.
Aqarqan pazə caltırar
Aqam Kamatmal xadar-cer

Altanəp cərgən torəadən
Ax ölen otxa pozəttə,
Ajas tiglinə altənda
Astaldərbinən kəg saldə,

Alton azərləq aqən suq
Ax tasxıdan kildəni.
Axcadan aarləq ciit tuzum
Acən pajlarda irtəni.

İlg azərləq aqən suq
İlbək tasxıdan indəni.
İstəndəə aarləq ciit tuzum
İstig pajlarda irtəni.

Taqdan axcatxan xarьnъ suu.

Taadi cox polçan ɫcarge.

Tarqьnax kynny keraɫ.

Talьstьq polçan cyrekka.

Хьрдан ахcatxan xarьnъ suu.

Хьнъs cox polçan ɫcarge.

Хьzalan kynny keraɫ.

Хьзьstьq polçan cyrekka.

Sajьqda sajьq pu colьnъ

Sajьn arali suq axtъ.

Sovet ylgьzy turqali

Saqьs pɫɫɫɫm xozьɫъ.

Хумnuqda хумnuq пу colьnъ

Хумuq arali suq axtъ.

Хьзы Oktjabr citkeli

Хьнъstьq kynym carьɫъ.

Ax cazьnъ porcolarъ.

Axsaxtaa xojьnъ oɫlatca.

Aarьq curtazьm kolxosta

Apsax pozьmnъ kœktɫrca.

Kœk cazьnъ porcolarъ

Kœɫɫɫkœn xojьnъ oɫlatca.

Kœgɫg curtazьm kolxosta.

Kiirɫ pozьmnъ kœktɫrca.

Carьx xonьxxa citkœndœ

Catpastaa osxas pu pozьm.

Kəglig xonьxxa citkəndə,
Əlvəstee osxas pu pəzьm.
Azьr mynstig pu mallarьnь
Annьn axьnə pьrvəspьn.
Aarьq curtum kolxozьm
Allьq savlanьzn pu cirdə,
Igr myystig pu mallarьnь
Lttun tьznə pьrvəspьn.
Istig curtum pu kolxozьm
Həək savlanьzn pu cirdə.

Novosibir 1935 c.

Samnax-Jagoroqa

Xarlap axan pu „Xara suq“
Xaram pajьn curtu polqan.
Xatьq pьlьn kəp sьstədyr
Xara tьrьn kəp aqьxan.
Xara pazьn xazarqançə
Xaram pajda inəlgəzn.
Xarьn səvl tavar ycyn
Xaraa caadьn pьlvəçənzьn.
Cьrьn talap as tarьçan
Cьlnəktig attarьn cəx polqan;
Cьrkəən pajqa kьlen-parzan
Citkəlektəx xьsxьr sьxcan;

„Adan ani polqan polza
 Ajax tuda syqarçyxyn,
 Adan ani cox polqanda
 Aarda caqyn pozypasryn!
 Istig mallıq polqan polzan
 Ldis tuda syqarçyxyn,
 Izın malın cox polqanda
 İgə caqyn pozypasryn!“
 „Lki xolnı kycyn salıp
 Lstənərbln“—tıp turçanzın,
 İdə xalqan orajlarqa
 Lcər ciirın surunçanzın.
 At sydavas toqıstarı
 Anyd tölə timdə polçan,
 Astap kilgən calçylarqa
 Anda orın allıq polçan.
 Kyn kələnp xaraa citsə
 Kəgıs nanıca tınaq coqıl,
 Kəzıp-parqan xol-azaxı
 Kərip ajır kızı coqıl.
 Aj xaraqı sarıp sıxsa
 Azax xolqa tınaq coqıl,
 Astap cərgən calçyların
 Ajap kilər kızı coqıl.
 Adaj cıçən tas ajaxıq
 Azral saqaa timdə polçan.

Aqaa xьnmін talььdarqa
Axsьn tьlьn ajlanminçan.
Xьzьl purqьn cidə tyzyp
Xьzьq-pazьq yzyl-xalqan.
Xьzalannan praj sьqar
Xьylama col acьl-parqan.
Cьp tozьnmas cilьgən paj
Cirdən xьja tastal-parqan
Citon pasxa cirlь cazap
Ciit kolxostar tərлp-parqan.
Irigьstig polqan xonьx
Is saqьstan sanaj xalca,
Istig caxsь naa xonibьs
Ibək əzлp piktəlcəler.
Cazь cirge mallar sьqьp
Carba cili tarapcalar,
Calda cərlp cazьçaqlar
Savlanьsxa am sьxcalar.

Avakan 1935

Ujbat cazьzь

Sarьq torqьnь caja tastaandaq
Sarqal-cadyrzan Ujbat cazьzь.
Sasxan xus sinь toвьгьp polbin
Sajranьp cirgə xona tyzədlr.

Xuban torqunъ саја тастаандақ
Хувар-савырзаң Ujbat сазьзъ.
Хусхун хус сині товьрър polvin
Хурқунъ талап сиргә тызәдір.

Халъх саваль ханның тузунда
Халъхха тузаң синің сох polqan.
Харам pajlarnың малън хадарър
Хадарсъ мында тың көр савалқан.

Ілнң саваль ханның тузунда
Ілвәк тuzalıң синің сох polqan.
Іstıg pajlarnың малън хадарър
Іrgің хадарсъ мында савалқан.

Partija colъ orta сылтаанда
Parlық хонъхха тuzалық poldың.
Alton pırьsta хьра сажьлдъ
Ала харахть оjnадър турса.

Arqal көрвәсәң алтын тамaxтар
Ajqa sustалър мында сыхcалар.
Іlg pırьsta хьра сажьлдъ
Ілнң харақьн оjnадър турды.

Il-con pılвәсәң ilвәк тамaxтар
Іstıg сазьда амды сыхcалар.

Маайнын pastaqlык куну

Куннун карагы саагылыр сыгыр

Көр чирин устын сарытты.

Куулөк танмынан сывыри тыныр

Көглүг Маайнын куну ситти.

Химьрап, танга толгалыр килер

Хызыл фактар сажылса.

Хыри пазы сох тун тажга сити

Халых сон сөртү ыдырса.

Сабылыр турган Хызыл фактар

Саагыс сүрөкти хажнатса.

Саагыр тимнengen Маайнын кунунда

Санаж чир усты усхунса.

Тоолар чирин тооза сарина

Тоогыс хыжызы сажылса.

Тоогыс кызын салдааннатга

Туганчыл сыйлар сидука.

Novostate 1934 c.

Пioneer

Таңатан төөрөн нымьра

Төлүрөп учукар хус полса.

Talasta tərən pionər
Tandaqь kyngə timdə polca.
Kyrkydən tərən nымьгха
Kylblrəp ucıqar xus polca.
Kyrəstə tərən pionər
Kiligən kyngə timdə polca.

Novosibir 1934 g.

Хузуçах

Sьvdar-savдыr хузуçах
Сьгьр pazьна хонадыр.
Ханадаqьн сазавас
Хаал pazьна хонадыр.
Хьсхь citsə хузуçах
Хьzалаң cιrgə solьнça.
Cасхь citsə өггнр
Cазь cιrgə ucıxсə.

Novosibir 1934 c.

Хьсхь хагаа

Саqььнаң urqan сарьтхьм
Carлаһьр көјдл алнымда,

Calbax xaraań tobyrdym
Cadyn kilbәdi pozьma.
Uspıneń urqan carьtxьm
Ugdәnnәp kәjdi alьmda.
Uzun xaraań tobyrdym
Ujqum kilbәdi pozьma.
Aqasnań itkәn ruckam
Aзыr xolьmda oјnalзыn.
Ala-coхьrli pasxańym
Arqa-connarь хьqьrзыn.
Iptig idilgәn ruckam
Igir xolьmda oјnalзыn,
Igir-coхьrli pasxańym
Istenip хальх хьqьrзыn,

Novosibir 1935 г.

Irtәn goratta

Xadyl xadyl turalar
Xara xajanań tiń osxastar.
Хьrльq хьrльq turalar
Хьзыl xajanań tiń osxastar.
Cazarьp kilip tań attьp
Caltьrap kilip kyn сыxkildi.
Calbax pәzick turalar

Сагъх sustalъp turnъstыlar.
 Көгәрип килъp таң атъp
 Көстәлъp килъp кын sыxkildы.
 Көксә пөзик туралар
 Кын харақында оjnaldылар.
 Улуq gorat usхunъp
 Ulitsalarъ kyylәbistitәр,
 Халъх connar ьqъзъp
 Хатъq tas colça өtizibstiler.

Casxьda

Casxьzъ cидlъp
 Calъри tystы.
 Сагъх кын амдъ
 Caltъnпавъstъ.
 Cазънъn istы
 Cазаръbъstъ,
 Сахъj porcolar
 Cайлъbъstъ.
 Cазъ istindә
 Cәхсәхәj хустар
 Cасъrap килъp
 Cуcуннарcalar.
 Caltъp хаматъq

Сарсан олоқаннар
Сас отьық сірсә
Сарьсларалар.

Novosibir 1935 c.

Татај ақамның сөвл

Хазыр tydynnıg tamğınъ
Ханзанаң тартсан ноо туза?
Хъзыл сірсәліг хавахъ
Хыринаң ıssәң ноо туза?
Хазыр tamğınъ tartavas
Хақығық cıdıl алындым,
Хавах арақа ıсәвәс
Хайран хазықым cıdırdım.
Хазыр tamğынаң арақаа
Харасхъ розым халъхам,
Хазыхха харық тың полсаан
Харасхъ розым хавьнмам.
Алтон сыл curtar пу розым,
Арық curtastъ pılvәvın,
Амдықы, алъ castьqlar,
Ань tygәdә pılcәlәр.
Cıton сыл curtar пу розым
Сахсъ curtastъ pılvәvın.

Citl castьq am olqannar
Cittirə anь plicələr.
Amdьqь өskən ciit ulus
Araqaa, tamgaa хьnmastar.
Aqььq pirçən kiblrnı
Avarьq хьja tastirlar.

Novostair 1935 e.

Ançıl xarol

Aj xaraadьna altanьp
Annar tajqazar ol parqan,
Annьq tajqaa cidıbalьp
Adьn kyzedır ol xonqan.
Annьn cavabь coon ava
Aqas aralı sьx-kilgən,
Aqas salazьn хьçrada
Azaxnan tipsçp kiligən.
Хьньqьp uzir ujqudaа
Хьгьx pasxa tolap parqan.
Xarol atьqçь ol tusta
Хьrlьq мыltina capsьnqan.
Carьn arazь sьstaança
Caza parvazьn tıp көstəən,
Caqьnnar kilgən avazar

Салынньоҗ ухть розытхан.
Тажоҗаньн 1стд таньрап
Таҗынн җаньзь сажьлҗан,
Тажьнах тынан ахьннар
Таҗынн авазь андарьлҗан,
Атьҗҗь Харол атханда
Аньн ух каза парваҗан,
Авадаа полза тәнәндә
Андархьзь сурулваҗан.
Атар таң атьр сааранда,
Арьҗ кын хараа сьханда,
Атхан авазьн соҗарҗа
Аңыл Харол андар пардь.
„Сазьнарҗадаа манмaza
Сaxсь тәнәндә,“ туп парца.
Саҗдәдә килп көр-турза,
Савас харадь пу catca.

Novosibir 1935 c.

Pionærlær

Pīstīn cazybys kīcīgdā polza
 Rozbys xьпъr sēlēpcedīrbīls,
 Praj kyrāskā tīmdā polarqā
 Praj kyzybīls tīnā salarbys.

Komsomol pıskə col pydyrsalqan,
 Kılclg, Oktjabr olqannarəna,
 Komsomolbınan tıne turavbs,
 Kəglg paravbs Oktjabr ıcsun
 Kılclg pozvbs oınaptaa cərlp,
 Kirektıg nıməə ygrənədlrbıs,
 Kılınındəə polza alnında turup,
 Kırəktıg səstı sələp-plərbıs.
 Oktjabr ajnən kəglg kynyndə,
 Sanaj xalxnan pırgə sьqarvbs.
 Sirgek komsomol xarəbdasrənan
 Son xalbin xada pastərbzarvbs.

Авакан 1932 с.

Хар порaan

Хатьq ajastьn амьрн
 Хазьr cil tyzyp sajbady,
 Хальn təzəlgən xarlarьn
 Хар poraan idır pulqady.
 Kəglıbej tıgır təzındə
 Kynnyn xaraqьn kəlatcə
 Kələm cirlərnıı ıstındə
 Kəmək taqlarьn yglepcə.
 Хьrньn pəəzinçə kəməktər

Хьралық сиргә тасталзын,
Хьзыл талajли пуқдаjлар
Хьрада туруп сажалзын.
Салтыңнар ахан ханьң суун
Салбағ хьрада сажанар,
Сахсы тимнәнiр хьразар
Сасхь тоқьсха сьожаанар,

Novosibir 1934 с.

Хьра тоқьзь pastalca

Caza salqan ciirig ¹⁾ cili,
Cazь ysty sarqal turca.
Cibäk öөнәң kyrәnzli
Cidә pьsхан puқdaj turca.
Talaj osxas. astьq хьра,
Taqa slri najxәl-turca.
Tarlaq хьри cиллибүскән,
Tanьs тоқьs am pastalca.
Xara kyrәn molat attaar,
Xarli-sarni көсiрcelәр.
Халың asca маşinalar,
Ханат савьньр cyscelәр.

1) Ciirig—polqa төзәчән, otнаң soxan nimә

Рыса тартыр роқан помнар,
Раҗразыр тур-халцалар.
Пастаҗсылыҗ бригадалар,
Руун ас оорыр пастарцалар.
Хьнҗан өннлг морцо полыр,
Хьстар хаттаар хайнасцалар.
Хьра сатхан хьнлҗ сазaa,
Хатхь тавьс toldьrcалар.

Novosibir 1934 с.

Bajkal kəl

Kəktər tigrə kərindes polыр
Kəger turcazan Bajkal kəl.
Kynnyn xaraana cada sustalыр
Kymyskə təəjzən „caarьх kəl“
Kədlə pəzlk sinln taqlarьn
Kyyləs-turcalar tan sapsa,
Kərərgə sllg sinln хьrlarьn
Kəvltəlcələr salqaxa.
Xanalar osxat pəzlk сыннарьn
Хальn тајқанан савьntьr.
Хазьr товьrқан хая таqlarьn
Хайхатbastaqdaa polbindьr.
Хая таqlarьn хьrьх өtklzlн

Xara paravos öttirce.
 Xalın tajaqlıq pırık sennarqa
 Xıjqızın sajr cygyrce.
 Xaınnı tuzunda xalx albataa
 Katorga mında polıtno,
 Xazaq piktərgə, sytyg ızıqda
 Xalx covatxan cır pu noo.
 Uluq Bajkalnı xasti subada
 Uluq paravos oqlapca,
 Uzada parqan anı colıncı
 Uzubın catpın xolapca.

Novosibir 1935 c.

Timlr-xus

Tilık xanat kyyləs-parir,
 Tiksl cırgə istılıp.
 Timlr xuzu ucux-parir
 Tilekəjnı xajxadır.
 Ax puluttarnı ıstynca
 Arıq kinən tın-parir,
 Altı xulas xanattar
 Ax puluttu kis-parir.
 Ax saqallıq apsaxtar,
 Ax ızlattıq ipclər,

Azaqь cygyryk olqannary
Any tannap kercələr.
Kumys anyн ханаттары,
Kungə saqylzyp-parca,
Kerın-parir cыltstırrь,
Kyzırəp motor toqьnca.
Xanadьnan хаqьnminça,
Xara cirge paspinça.
Xaja taqdan caltanminca,
Xap-toqьrlap as-parca.
Sьxan cirь sьn SSSR,
Sьzьzadaa arьvas.
Sььnpьp ььrçьlar kilzələr,
SSSR-gə caqdatpas.
Xatьq, kystyg pik ханаттар
Xaаçьp-kəzlьp talbinça,
Xanoja tospas ханçь pajlar
Xanadьnan xoraçьpca.
Azьr ханаттьq ol хustь
„Aviatsia“ tьpcələr,
Aqaa odyрьp talaj suqьnь
Aar-tədir kicьpcələr.
Aarьq pьstın aarmьjanьn
Artьx kycy ol polca,
Alqьm cirmьn praj ьstyn
Ajləndьra ucuxca.

Arqal sovəttər ylgyzyn
 Aracylap xadarca,
 Annan pasxa pır xərnan
 Aal xonina polysca.
 Azər xanatıq ol xustar
 Ax puluttu tobyrzn.
 Arıq kysnən polzanar
 Aviatsiabys kystənzln.

Авакан 1935 с.

ХЪЗЫ пуқдај

- 1-қ. Хор: ХЪЗЫ пуқдај тараавыс, таараавыс,
 Пастыр сөлір таараавыс.
- 2-қ. хор: ХЪЗЫ пуқдај тисирблс, тисирблс!
 Пастыр сөлір тисирблс, тисирблс!
- 1-қ. х: Ноо нимәнән тисирзәр, тисирзәр?
 Пастыр сөлір тисирзәр, тисирзәр?
- 2-қ. х: Өөрліг сьлө сьларбьс сьларбьс!
 Пастыр сөлір сьларбьс, сьларбьс!
- 1-қ. х: Рлс сьлөнь тударбьс, тударбьс!
 Пастыр сөлір тударбьс, тударбьс!
- 2-қ. х: Ноо нимәнән тударзар, тударзар?
 Пастыр сөлір тударзар, тударзар?
- 1-қ. х: Слвәк тләнән тударбьс, тударбьс!

- Pastırcərip tudarvəs, tudarvəs!
- 2-çl x: Pis cılovvəs tolirvəs, tolirvəs!
Pastırcərip tolirvəs, tolirvəs!
- 1-qv x: Noo nımənən tolirzar, tolirzar?
Pastırcərip tolirzar, tolirzar?
- 2-çl x: Cys salkovaj pırəvıls, pırəvıls!
Pastırcərip pırəvıls, pırəvıls!
- 1-qv x: Pıskə munda kirəkcox, kirəkcox!
Pastırcərip kirəkcox, kirəkcox
- 2-çl x: Noo nıməzə kirəktır, kirəktır?
Pastırcərip kirəktır kirəktır?
- 1-qv x: Pıskə kirək xvzıçax, xvzıçax!
Pastırcərip xvzıçax, xvzıçax!
- (Ol tusta ikinci xonnan pastaqı xonna pır
xvzıçax kırıca).
- 1-qv x: Pıstın conda xorapca xorapca.
Pastırcərip xorapca xorapca!
- 2-çl Pıstın conda xozılca, xvzılca!
Pastırcərip xozılca xozılca!
- (Pu ojn, 2 ci xoordaqı xvzıçaxtar tooza pas-
taqvzına kırıgençə ojnalca).

Kək odvçax

Kel xazında, pygyçəktə
Kək odvçax əsparqan,

Timlr sapxь timnəp əlp
 Tinni turup sapxavьs.
 Aqvaх pastьq odьçaxtar
 Kndarьlp tyskənnəp.
 Al soovьsta nanьçaxtar
 Arlanminan catxənnar.
 Kygdyr xaqdyr xuruq ottь
 Kəpəən idə ygrəvlьs.
 Kipti suzur sьzьr onan
 Kizəktərgə tastaavьs.
 Xaңaa soorqa taarlap kilp
 Xazaavьsxa tartxavьs.
 Kək ɫnəktər, ax ɫnəktər
 Kək ot cibəs tosxanar.
 Kənektərgə cьx toldьra
 Kyyləmə syt pirgənnəp.

Novosibir 1932 c.

Internatsionalnan con fəld kədlrlɫvlzər

Tiglrlnɫn təzl
 nlmə xьzəlp
 Tiksl pulutnan
 tartьlvьvьstь?

Tiləkəj connar
nimə? xoğlzyr

Timlr xujaxnan
xatanbybbyst?

Xara cir parb
noqa tdlrəp

Xara suqlarby
salqylzybbyst?

Xalby „albat“ con
nimənl istlp

Xal cyrəktərl
xalbynnabybbyst?

Suulasxan connb
arali cərlp

Suruq pırgəm min
plr kızıə anda.

Suroqan səzlmmnl
saqlbybbyr kərlp,

Sunqada pastı
səəlen ol maqaa:
„Lskərkl cırdə,
lspaniada,

lbək cərlmmnl
ispəzln arsa?

Istıglər cırl
lspaniada

Илғлиг сирттық
 Істанқл халых
 Internationalны
 хықырынаң
 Илвек сөрлімнен
 көдіріліскән.
 Хансы рајларны
 ханыртықларь
 Хақандаа пірвәс
 хазых хоньхты.
 Хатық разьқынь
 сьдар полбанда
 Ханньық өлімгә
 тіділіскәннәр.
 Рајларны сирі
 Испаниада,
 Разьқыдақылар
 фак алдылар;
 Парар collarь
 піріә полқында
 Постарың олар
 ажанмадылар.
 Савал рајларда
 сазық көргәнчә,
 Саақа сьқанар,
 сәнән—тіскәннәр,

Calaxaj curtir
 caxsь kynnərgə
 Caqdirlavbstar
 olar tɬskənnər.
 Tiksi pajlarda
 irəə kərgənçə
 Tirlg xəbanar,
 cənər!—tɬskənnər,
 —Tinnəlp curtir
 kəgɬg kynnərgə,
 Cidərləvɬstər!
 olar tɬskənnər.
 Asьn pajlarqə,
 sonь xьraɬqə
 Aarɬq istərl
 ajaq polvanox,
 Axcaa sadьnqan
 an faʃistərɬ,
 Atar uxtərɬ
 ajlavənoxtar.
 Toqьscь sonь
 toxtadar ʏcyn
 Tooza kystərɬn
 olar salqannar,
 Tolьq alqannar
 pajlarnьn ʏcyn

Тооѣсѣ соппъ
 тооѣр полбастар.
 Испаніанъ
 илбек цirlərl
 Илн ханънан,
 суулуп-халқаннар;
 Івrlrlp ахан
 ақпн суқларъ
 II соп сөглпн
 тулоқал-халқаннар.
 Кінçадә турқан
 адaj—fасистар,
 КІЗІ ханъна
 хънъләр-парър,
 Кінзал, хыльстар
 сөзлнлр сөрлр,
 Килгән-парқаннъ
 кискләр оохтар,
 КІЗІ ханънан
 тосхлрнcalar.
 Cитл муң соппъ
 ханға патърър,
 Cитпенөк амдаа
 тлскләр сөрләр.
 Cитон муң соппъ
 сир алъна саар,

CINDLES am tıp
maxtanb corlär.

Altъ mudъ sonъ
xanqa patъrъ,

Asxənaş amdaa
tışkıləp cərlər.

Alton mun conn
tyrmæ toldьрь,

Azərbaycan
təşkilatları.

Xaraçъ castъq
xalqan eksistær.

Хайьол көриг сох,
цирдәә халвастар.

Ханҗь рајларҗа
тајьҗа полҗатхан

Харьндастарь
хайддаа көптөр.

Ситд муң сонпын
төгилгән хань

Сирнцъ хьртъзын
хьзартърсадыр.

Citon mun conny
citog tabъзь

Calвах сир устунэ
janьлансадыр.

Altъ mun connъ
tölgән ханъ
Ах tigr paғын
хъzartъpcadyr.
Alton mun connъ
асыq-хыqъзь,
Alqъm cir ystynә
Jaңblancadyr.
Хахсар izәlgән
ханçылар curтън
Ханqа съьradьр
tyzәt polbastar.
Хазьр көj-сьхан
салънньq ottъ
Ханмьнан ucurup
cirdәә polbastar.
Izәlgән curтъ
cilьlgән pajlar,
Ispдnән piktәp
cirdәә polbastar.
Ilәg pazьqнь
kөrcәtkән connъ
Irәәнән toxtat-
cirdәә polbastar.
Xalqan өksistәр
ьlqasxanьна

Xazır ert xatır
Салынан-сыңар.
Ханға тозынмас
Рәјләр орнына
Хан Хызыл флаг
салырансыңар.
Internatsionalnan
Il connyң төлі
Ilwäk pu cirdä
kөdrlilblzär!“

Novosibir 1934 c.

I. Nikitin

Өс һандырың

(Орбстинаң тилвәстәлгән)

Kөdrlilr хайнар
cил күүләптур,
Ақастар сабыс
мөкәзипцәләр.
Puluttar соңар,
cyzyp cөrcәләр.
Kysky хараазь
харақадан хара.

Tənnəq ir kizl
barin ibinzər.
Saattə tovrə
kəəlçə kitəpcə.
İbirə sarin
xılcañnar parir,
Tapsavin pozь
saqьnьp parca.
„Cə,am sininən,
barin aqaçax,
Carkilьq—irən
sanazьbalar.
Caxsь sin maqь
kicəə ɫɪɫɫɫɫ
Sьrtьm tərɫɫɫɫ
sьzьrsalqazan...
Pɫɫə, sin pɫstə
uluq pastьxsan
Sinɫ yzırçən-
syırçən kɫɫɫ cox...
Barin ibɫnə
irən citkilgən,
Irgɫ kəzənən
kəəlçə talabsxan.
Xarasxь turaa
kirə səgɪrgən,—

Am turçan niməs
irtən barınqa . . .
Kədirlir tasxaar
cild kyyləptur,
Aqastar cavbəs
mökəjzircələr.
İblizər irən
saatca kitəpcə,
Аһьң сыгајь
axla xar osxas.
Pyr cıləp tırləp,
хылсаңнар килir.
Barınның ibl
kojlr pastapca . . .

Bezъmenskij

Bol'şəvizm

(Огъstinaң тлвəstəlgən)

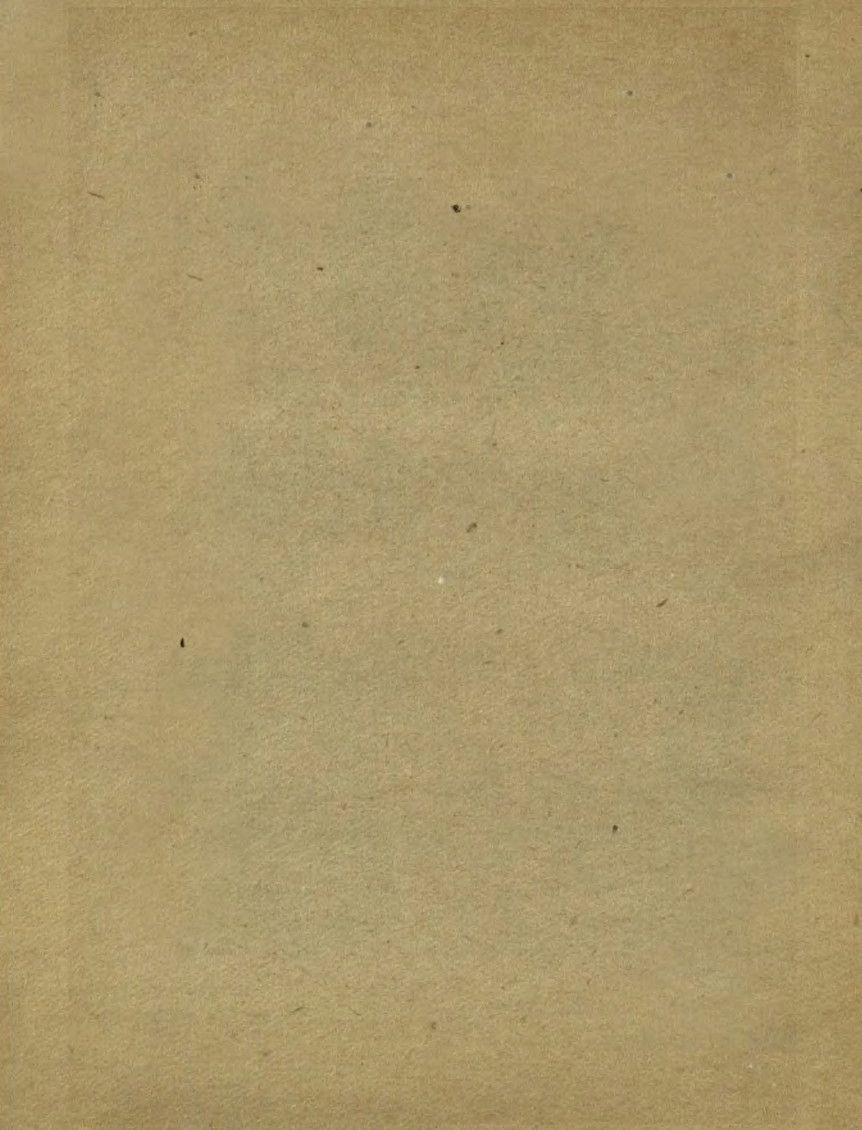
Bol'şəvizm ođın kılzı
soot-polbas,
Аһьң kycyn sanqa tooza
al-polbas.
Bol'şəviktar cooxtap salza,
„polar!“ tıp,

Ань рѣскә соохтирҫа кирәк;
 —пар! тѣр.
 Таҫһы суҫһы сьдырсавьс
 огһыһаң,
 Ол нимәнѣ рудырсавьс
 кьспһән.
 Бол'шәвиктар совәттәргә
 сәләһсә,
 Anda олар сарьхть
 хивулдырса.
 Парса көр кьс partianьһ
 хоһнда.
 Кьстьһ көвѣ Uralвьһһаң
 Кьзваста.
 Колхостарһаң совхостар тьһ
 аҫдырса,
 Ырҫыларь аһь көгѣр
 сосьрса.
 Ханһаң халҫаң харасхьһаң
 разьҫлар,
 Хьзаланда хахсар, сьзьр
 сѣтсәләр.
 Сьлдан сьҫа хоһьх расха
 итсәвьс,
 Бол'шәвиктар өзлзһән
 өссәвьс.

Sovəttərnı, kərıp kəp cır
uxunca,
Ciit sovəttər ilbək kystyg
polcalar.
Bol'səviktar „ol polar“!—tıp
cooxtaza,
Тоқьсылар—„ol par!“—tivəs
nandьrsa.

Ахтарның хоһонаң пар-
қан ағуыстарның хумарт-
хызына сарытам

COOXTAR

Мылтых тавызы.

Сазыда хар тоозадаа хайы-парқан poloqan. Sarqalturqan cazyнын istinde kyska-erti ojnalyp, praj nimenln pydzyyn igli-puqur idə kərindir-turqan. Braxь taqlar tydynnyg kiinl tovyra kəpəgəs pola kərln-turqannar. Tigirdə pırdəə pulut cox poloqan, anda praj cırln ıstyn cыlda carьдыр, xarax caltanьстыq calqьs kyn xaraqь saql-turqan.

Сазь istinçe altьnsarьx ide xaralьp siilcatxan uluq colça calanə kızı suq corьxnan pariqan. Anyн myngen ax xamaxьыq toradь mojnьn seoldire salьp, xulaxtarьn ximьratxьlar, suqlux keleckezln xьqдыradьp cortьp pariqan. Xьxaxax xara ton paza irgl xara xurusxa pərıktıg ciit ool at ıstynde uluq pizıktegl cılı avьдыlpariqlan. Ol cibırgı castьыq Petke Savurap poloqan. Ol adьn pazьttandьra toxta-

da-pirlp, pozь хойһнан төклл канвөрт сьҕарь-
альр көрлр, анаң кинәтл ивлрә хылсаңнавьзр,
канвөртл тавраҕыңа хойһнанандьра суҕувьс-
хан. Аһл парлҕан сол, субада килген хая
разьнаң ивлр irtлр парҕан. Хаяһл разь Уйс-
кә көр нимәслә cитпн тохтарса. Ол хаяһл
разьнаң ивлр-париза, пррә хайдаҕ полза нимә
пол параһл ол прде саҕһман.

Кіҕәәк, Рәткәһл пу солҕа иртл, bandit-
тарһл атамань Kulakovxa istл парҕан. Ospa
aалдаҕ Тьхьһһл ивлндә, Kulakov—bandit
атамань хол-сатханда, Тьхьһ аҕаа сөлән.

— Миндзә... харах ијандаа полза, хулах
хусхунһнаң . pasxa нимә... Кіҕәә орајда кө-
зәнәк алһнан тыңнан туравас iskәm, мьнави,
Oсылајһл оollarь Sөmөн paza Miške cooxtas
caxtannar: pismo pazavas хьзылар өтredһл
ставьһа ьзьвzarҕа тивәs...

Тьхьһһл iskән көргән нимәзл төөләдәә
Kulakovтл хулаҕында поләдър. Kulakov pyyn
pozьһл bandittарһнан хадә хаяһл ystyндә
irtкән-парҕанһ хадарьр-cadarҕасаҕһһьсхан.

Torattл тујоҕахтарь тастьҕ солҕа сохьлдазьр,
sajвьр pazьtta парлҕан. Рәткә адыһл ystyндә
хьһл арах одьрьр, col хазьнда naala товьр-

kilgən kək odyçaxtarnı kərıp, istində ərini
kəə'çə ırlan-parıqan. Anıñ carnıñ casxı kün
xaraqı cəlt-parcatxan.

Kinətin xajanı janlandıra mıltx tazılap-
xalqan. Torat cöcür, colıñ tastına sıqara
səğirə-tyzyp, anan tur-saloqan. Pətkə tujux tı-
ədn xolıñan pozıdyvızyr, xollarıñan kəksin
xavıñır, anan atıñ oñ xavıroqazınzar sıvır-
lır tyzyvıskən. Anıñ kəksinən nıskəçək col-
axtanır xan sıqıvısxan. Torat anıñ xırında
toxtavızyr, tanalarıñ tardajtyr, xorlap ır-ıklı
xatı ıñvızyr, anan kiikti osxas xulaxtarıñ
ximıradır andox ottavısxan.

Xajanıñ ystynən ıkl, mıltxtıq kızılar
tyzyrə oılas kılıp, ximıraıñ catxan Pətkənı
andar-mındar ajlaxtandıır, calastap pəstavı-
xannar. Anıñ xojnındaqı ax cəçıñ kanvərt
cırğə tys-parqanda, mıltxtıq kızı tıren xara-
qıñ aqıñ azındıra kərıvızıp, ax xurusxa pə-
rin kədıvızıp, tapsavısxan:

— Tavıldı!

Olar tavraçınça nandıra, xajdan ingenək
colça sıqıvısxannar.

Bandittarın atamanı Kulakov uluq nıməs
ax cəçınaxtı oñ xolıñan tudup xıqar-turup,
ol pozıñnı soox sırajıñ tartıstıra ximıradır'

ystyndəgl irnınlı saqlınl sol xolınl cım-
cır uup turqan.

Анъ хьѳьвалър Kulakov сәсһьнл пьма
tudubzur, tızıl ьѳradьvзьр, tapsadь:

Im—m... Хьзыl gvardija nacal'niğьna...—
Semən Харсьѳas... Carir... Cidərvıl, ьрах
nimes. .

Ol poзыньц tirən, sarqaldьm arax xarax-
tarьн xaja ystyndə turup, Ospa aalzar idə,
astan pyury xojzar kərgendəgl cılı kərlp
turup, anan taq ystyndəgl tirən ojmaxsar pas-
tьrvьbьsхан.

II.

Semən poзыньц klcicəк тураҫaqlында
odьrcatxan. Ol pazьн castьqlыnan cadap kədl-
p, ipclzıl xьrinzar хьѳьрьр, sələən:

—Njura, sin Mişkə sələdəк, tyrçə pəər
kilzıl... Minıl aqla cooxtaҫan cooqlьm par.

Mişkə poзыньц aqlьr-catxan uluql xarьnda-
зыньц хьrina odьрьр, təələdəgəк cılı sələən:

—Semkə, sin pu xorьql-sarьqldanar saqlьs-
xa tьspəzə... Saqla cazyььbalarqla kirəк. To-
qlьnarьн mьndandaa mьndar ospas.

Semən Pətkənlı aqlanarьн saqlьr clınlı
kьny parıqlan, ol surubalҫa:

—Pətkə kildьvə? Xajdaq yr polca?

Tasxar kinətin at taban̄ tigrəzibiskən. Səmənnin ipclizl kəzənəktən kərivzəvəs, anan sırəgə nandəra odəra kil-tyzyp-ıkl naqın tudun̄p ətəvıskən:

—Jo, xajdaq cən polçandər:

Mışkə kəzənəksərəx paxlav̄z̄p, anan tabraq̄nça ajlan kilp car̄m tab̄snañ tapsaın:

—Bandalar!.. Kilvıstılər!..

Səmən tēzəgındə odərsal̄p poz̄n̄n cas̄t̄q̄n̄n altınañ pır tyrym saç̄n̄nar al̄v̄lavas Mişkəə pırp sələn:

—Tab̄rax ətəvısl, xar̄ndas... Xolqala kivrəzln̄..

Saç̄n̄nar soolda sal̄v̄ranap tooza kəjl̄p ucıv̄s̄xan tusta ıspəçax̄tn ızıgl acılv̄zavab, ananna xoq̄d̄r xaq̄d̄r tyzyp m̄lt̄xt̄l̄q̄ klzl̄lər ıvgə tola-tyskənnər.

Mışkə kərbində-xalqan xajdanda aar nimə kilp an̄n pazȳna tys-parqan. An̄n xarəq̄nda praj nimə cax̄alza tyskən. Mişkə azax ystyndə tur-polbin poolq̄a tys-parqan. Xaçan an̄ tasxar s̄q̄ara s̄zırl̄p, anda tipsəgləp-turoqan-nānda, ol id̄n̄n aq̄broq̄an̄naba alaj ılvək kycynə syun̄ppə, azax ystynə tur-kilgən. Cən̄n̄n araz̄nda xajdaqda sotlos, nıskə tab̄s ıtl-turoqan:

—Tyny ktən adys!—xьsxьr-turadyr Kulakov, naganьn xolьnda tudunup ızık xьrinda turup.

Mışkə uxtan pozьnьn tьnьn xutxarьp xaraxь sırəə altьnda ымəktəp cərgəndə, xolьna soox tim,ır ucurap-parqan. Ol paltь polqan. Saqandox anьn saqьzьnda iletətyскən „cox tırlıg xalqan ondajь coqьl. Əəjl! xaqəndə pis xatı əlbəs, pırlə xatı ələr. Minunə xanьm təgьləzln cьlmələnni təgьləzlnək“ tıp, paltьnь on xoləqə xaar, tura-xonьp, ızıktıң xarьbroqacьn acasaap kinətlə sьqara xonqan.

Ізıktıң ızık xьrinda əjlanzьp-turoqan vandittar yrykkən xojlar cılı tari—tizip cygyrs-kənnər

Mışkə ol connьn arazьnda vandit pastьqь Kulakovtь kərıp tavala, paltьzьn kvnge saqьl dьrəp, sulanьp ojlap-sьx-parqan. Tizip cygyr pariqan Kulakovtьn pazьna paltь oloxtaa ty-zərgə caqdap-parqanda, mьltьx tazylap sьx-parqan. Mışkə xalьqьn aramnadьvzьp, anan tьstənəkti tysparьp, paltьzьn ubuqьna citrə xatьq cirgə xazi savьzьp, pozь xьsxьtьvьsxan.

—Pu, Paltьnь tudar xol amdaa tavьlar!..

Ol paltьnьn savьnan xolьn salbinox tьndərə tysparьp paза ximьravin cadьvьsxan.

Pitkə vandit pozьnyн ханқа паттыр-пар-
қан хьызын cигə сыза тартывыр, хьына ty-
зырлыскən.

Iirəz vandittar postaryнn kirəksinlr kl-
gən toqьstarьn pydyrsalabas, arqi tirgl nimə-
nonь attaryна arcьmaxtaqlap, aaldan cərgiləp
parqannar.

Aalnyн istində səəktəə ucuxanь cox osxa^s
amьr polxalqan. Paza adajdaa yryspin, kizidəə
suulaspinyнxan. Oraj polьbьsxanda Səmənnin
calqьs turaçaqьnyна хьrinda kiziləp suula-
зыр pastabьxannar, paza anda tujux syьt ta-
bьstarь istilgən. Olar Səmənnin, Mişkənin pa-
za Jagornьn ulustarь polqannar.

Lkl xarəndastь paza olarnьn ycynçizl avaa-
zyн. Jagornь xosti, calqьs turaçaxta catьrқannar.
Olnarnьn ux tobyrқan көksilərinən paza хьыs
təgləən pastaryна хьыл хан көrinlr syьxat-
xan. Olarnьn xuurta tartьp parьp, ximьravin
catxan cyzynnərin көrip, kizilərnin istilərin-
də calьnyьq ot көjgen cili pildrigen. Olarnьn
paza syьdap tьstanarь cox polqan. Pələktərinə
xan urulup tььstalьp, olar amdy calьnyьq ot-
tandəa caltanməsxə, xaja taqьndəa tali savar-
qa timdə turubьxannar.

K a z a a n

Kyn xaraqъ kynөрkі tusta turup cazyнь-
ystyn xola-sarъq өnnөndіrө carыtturqan. Puq-
daj as өskөn хыраньн азъ орыqlalax cіrl sar-
qalьp, kyрөn arax өnnөньp, kіcіg tanьçax ta-
rtxanqa аньн ysty suqdaqъ salqax cіli sal-
qььp. авьдыьp turqan. Azьn orqan cіrl tıv-
revin, sarqalьpla sьzьr tөstіkterі sitinө cіli sl
rvljzip turqan. Poqlap salqan poomnar anda
mьnda tarap cөrgөn xojlar cіli paçьrajzьp cat
xannar.

Ustynzarьхь көk taqzartьn cazyça tola-
ьp axcatxan cul xazьnda, хыраньн хьrinda, ax
präzөnnөn tartьp itken ottaxtar, ax capxьsьq
anmarəxtar cіli cul xasti turqulapcatxannar.

Anda pyyn kolxostьn pır brigadazь as
orьp pizdңql kynyn xoncatxan.

Kolxostын днэк мал хадарьзыь Kazaan аp-
сах малын цулар суqатха индирьлр, pozь хьr
ystyndə адынн ален азаqьна асьх тннн pal-
qар, ottada салъзыь, pozь cиргə тынанарqа
nannana cat-saloqan. Pyyn tan ol at ys yndə
iləade cərgəngəwə, alaj kyn porastanaryнава,
apsaxтын kinəmnлg pilл najda тын състар pas-
tady.

Брахь таqlарqа слри təzel-catxanax ax caazь
хуба сел анын алннда kərlнp kəlbəjcə. A ton
citon cиргə хьралар хьри-pazь cox ide xosti-xos
ti, tərtkəl cardьлар салыqьлаан cли kərlнгилəp
ьрах cиргə cидə parььььxən.

Yr niməstə pu cazyньн дстл an-xustьн-
на colь туларь polqan. Cəjqьда polza халы
corqanni хал-сарьq ot əzлp салqььp одьрқан.
Анан иртлp хьсьхьзыь citsə, ax xar ax pulut po-
la, cazyньн ystyn cəьььcan.

Kazaan аpsaxтын саqьзына ниңэдə cлpa
зында ирткən nimə, pula kiqəgl cли kиrə-tys-
кən. Pu cazyньн ортызында аpsax тыньн алы
да тын yr niməstə inəg-cobaqьн kərgən. Am-
ды ol cazy анын алннда kəlbəj catxanda, pu
cazyда kinəən pilлнн съstaanьн pilлнp, ol
ирткən kirek анын саqьзында somnapsaloqan som
cли kərlнe-tyskən osxas.

„Kirək хьсхь tusta polqan. Altınзарьхтын хьјаньық soox cıtıg, cyrəkkə hazal-turqan cılı sıqır-turqan. Сазьнын ыsty ajlandыра хьrinan tubanaxtap, kiide soox хьrolar cавьзахтын cadap saqыл turqan kynnlı xарақында kymys unaqastарь cılı cытнназьр, cırzər tyskyləp-turqannar. Braxтын tıgır təzinən caltəxtap-turqan carəx kyn amdь soox kiinl cыtpin-turqan. Сазьнын ыstyn ах хар ах tavar təzəəndegil cılı kyplədə саар-parqan. Харнын алтына cıtrə kələnмən tıgənnərlə anda-мында soraj-зыр, ах cıwəknen sulqanqandaqь cılı, хьronən sulqanqылар одьрқылаан. Хьсхь colnь idiek хар tulqı саар-parqan. Ань tıgənl сох, арьы ах хар cadьр, colaxtala kərln-catxanьnanпа tanьр tavar.

Pulut osxas, хар cавьлаqan ах cазьнын ор тьзынча calqьs at kəlgən, soorьық kızı kəel-cə kider sıqara ajньрcatxan. Ханатхьық, асьх soordatızənəkti, хьјан təvlн, ajlana одьrsalqan Kazaan apь xтын taqьrandьық irgil, ах tonьнын tiziktərlнən soox хьјан pozьнын cıtıg pıstərlнən хazaqlapca. Анын тын uzun niəs, pırun altындаqь хара saqalьna pıstar sorqajax-tana tonlap-paroqan polqan. Kyrən naaxtarьнын toop, асьсханьна sьdavin, ol naaxtarьнын pırl-

də pırsın mələj ajazınan igər-igər, anan cu-
qa mojdırin coqar idə tarta-pırır oduqan.

Xıroli tirləpparqan savdar adının tumzu
qının ucunda pıstar ıdiək uzun arax, ustal-
dra tonlapparqan polqan. Ol pazın kədırır,
tumzuqın ıskər idə ıkrır, suqlin kyzyrədə ta-
jnandır, xaraltınça aqara siil catxan colça so-
platca. Cazı tovrı parqan ol col aqaa xaça
nnan ala tanıs. Kazaan pozıdaa pu colça pu
pozı polqalı pastaqızınna pari nıməs. Ol mı
nça xızıl ciitten sıqara cajoıdadaa, xısxıda-
daa kər cərgən. Xıjannar sıqır-tuqan aqıq
sooxtaa aqaa yrdən ala tanıs.

Ool tusta cərgəndə Kazaan mındaq coo-
xtarqa saqıdı kləvəcənək osxas polqan. Cə
amdı castana-pirgən tusta sooxa xaltratxan
na sıdırı sıdık pıldırıbdırca.

Kazaan apsaı ilıg casıa cit-parır aqıq
sooxı tovrı, calıqs savdar adın covadı, xajdar
cər-cadarçx, anın ıbındə kystərlnə ci-
dılgelek ıy palazı, xaraqı aqırıq ıpcılzı. Po
staj polban polza. Anın xazaı toldırı malı
anmarqa toldırı azıx-tylygl par polqan pol-
za, ol sooxa toop, colqa sılap cərvəscık.

Kazaan apsaı ıbınən sıxalı pyyn pızıl-
cı xonı parır. Anı ıbındegl ıy palazı paza

Postaj ipcızı kicədən saqəpcalar, anın tire-
mnədən saasxa ornazər, xatəq-xuluqdaa polza
ciir nımə aqyların Kazaan amdə saqın parir.
Olar pavalar Kazaanın kiligəni kərzələrek
citkələktək caləqs turaçaxtan səqa-saləzər, co
daçaxtar xərajzər, acəq sooxtə soox tıvin
udur ojlazarlar. Kazaan andaqa adının cərl-
zın ajnədvəzər, tavraçınça olqanların irg-
tonının idəginən pyrgəvzər, anan oların tavr-
açınça ivgə kirər.

Ol saqəstə saqınər odırqanda, Kazaan
apsaxtın istinə cələq cəylgan² cili pildircə. Sav-
dar adının pozazın, tivrədər, xoolada səq-
rəvədrə, cərlzın ajnədarqa.

Cələvzın cərlp cəqan saasxa ornazər
tapxan xatəq suharın, soorının pəznəzər on-
dajli cəldəra pirdər, anan xolın xojnəna suqur
xarəpər kərə. Dki xurut saas pirdər alqan, aal
aj xəzəl sitə pladə anda parir, pirdə cirqə
kərbindir. „Naa kip-azaxtə aram kərədrəgən
Postaj ipcimə pu səjəxtə citir pirdəm anındə
kənni tola-tyzər“ tip saqın-parca Kazaan ap-
sax istində.

Aalqa amdə tındaa ərax xəlvinodər. Tu-
ralar kyrdək kəglstərin xaraldəzər, turbaalar

nan xoյbq, k k tydynn rn , coqar s qara ca-
lap turq lapcalar.

Kazaan apsaxt n pariqan col n a, aaldan
aqaa udur calan, k z l r s qara xonq yla n.
Xa an olar p r pir sta a caq dap kilg nner n-
d  Kazaan apsax k p con c risc n azy x,
 n colq  naala k rc tk n polqan.

On azy  a calan k r ler  k l r- k l rd n
xosti, uluq col a c r xnan kilg nn r udur id .
Olar n n attaar n n t n star  soox klige tuba-
na tar, saj l qlap kilg n. Olar n n prajlar n n
 n l r nd  m lt xtar azyrajz r k ringen. Yr
nim s polar nan ol calan k z l r. Kazaan n
tuzuna udur citkl nn r.

Savdar at attaar n  k rl p, kiz kt  migr n 
tyzyp, anan pazytxa tyzyp xostan v s xan. Ka-
zaan ad n n poozaz nan xam ylap, pazox sap-
lad  a k r v sk n polqan, c  aqaa kin t n
xat   tab s ist  v sk n:

—Стой, ты!..

Kazaan x rinan irt k l p par r p, attar n
 jland  a tart ylap-turqan k z l r z r x l annap
anan savdar n n poozaz n k  l   tartox pirg n.

—Maj lvan osxosla,—tapsav s xan p r xara
ada  t r   xat x kisk n, ax p r kt g, t r n x -
raxt   or s, Kazaan n savdar ad nzar xam-

сыйнап улар, ол онарысалқан, анын адынзар соох
пастал-турқан. Анын сырәгд сitleзә тускен.
Анын сақызына кыскыдагы кирәк кырген. Anda
рүдиәк, хайдада сыйрах мархалар хазанқан,
иниләріне алтыннық сурух хазанқан нимәләр
кылып, анын савдар адын мун-парыбысханнар.

Сә ол адын рүр ая пазынан тиләр парыр,
таар килген, Уйс-төбүлгү, аалдан.

—Адынны сис!—хысхаҗах тасыаысхан, ру-
дурқы хара хатыхтық орыс.

Аандақ сөс Казанқа онарылыстық пол-
қан. Ол поэның иргү перин сууравас, calan
кызыләрзәр өзәгилг идә cazoraan харақынан кө-
түр алданысхан:

—Calқысла адым... Олқаннарымқи...

Ол поэның сатых көрүнмәс, cовақылық
сүиталзын пүларқа прайдаа тыгәдә соохтаварчых
сә анын ақпаа тилү чипинтур.

Хара хатыхтық кызы нимәдә пымланыр тап-
савысхан. Түрә поларынан рүр сырындылық,
хара тон кискен ciit оол адыннан тызә сәгүлүр
савдар атлы систергә cасынқан. Казан апысх
soordan тызыр, ол оолзар оялап-кылып, адынның
түлүр пүлазыр поэ айданыр түзәнәкти тус-пар-
қан. Ыдидә айданқанына көрбән, апысхтың көк-
сүнә үр нимәстәнәк азых тәган. Ол col тасты-

na, xarqa sьrtьnan tyzyp, anan pazox tura xon-
qan. Xajdidaa calaxajlanьp aldanqanь tuza
polvin-catxanda, apsaxtь cyrəgь tura pasta-
vьsхан. Ol ojlap kiləvəs plr xolьnan adьnьn
tinlne capьnьp, paза plr xolьnan ol oolnь
təstən andar sasxan.

Ançada at ыstynən pazox ьkl ofitser ty-
zyre səgьrзyp killp, mьltьxtarьnьn tədəzinən
Kazaan apsaxtь sapxьlap cərə-xalqannar. Ol
pastaqь arada pilncatxan, anьn pazьna paза
sьrtьna mьltьxtarьnьn xatьq tədələr təəptur-
qanьn, olarьn xatьq təpsazьp xьrзьnzьp tur-
qannarьn Большевик тыltьp turqannarьn paза
pozьnьd aram sastarьnьd arazьnan xan sьqьp
xarqa tamçьlas-turqanьn pilngən.

Ol iirdə, kyn kьrər alьndala onarьl par-
qan. Үгвə, aspa catxanьn pozь pilvinturqan.
Cə anьn calanmas pazьnьn xanь casьna porl
tonlap partьr.

Kazaan apsax xajdi polza pazьn kədьrп
soorьnьn pazьna tььnьp, ilənnəzə tur-killp,
ivlrə kərgən. Calana kьzilər amьd cox poloqan.
Pozьnьd savdar adьdaa paза xapтьq suxarь
coqьlox. Soorьnьn xьrinda cavaloqьna xomat,
sido'ka paза xazьn tygə catxan. Pozь plr pl-
lənp, plr pilnmin, ilənnəzьp turqan, ьkl

xaraxtarънынъ сазъ пурнунънъ іккі саринаң colax talъp tyskән. Sooxtyндаа тоорqанъ, pazынынъ-
даа съstaанъ аpsaxтың cyрәгiнәлә ciдip ilәtcә.

Apsax холън хojнына суqup, annan aalaj хъзыl sitsә pladън алъp, анынънъ ханньоq pazып palqавъsхан. Анынъ іstiнә irgi pәrin kizip, ilәnnәzә-tuda, colнынъ іккі sarina olannazыp, aalнь көрә pastыp-sъхан.

Ах сазынынъ ортызында адъ сох соор, mal таръвънынъ хъrinda tigr andaан pyury cili ху-варъp tur халqан.

Ançada Kazaan onarъbодъrza анынъ іккі хараqынынъ castаръ пурнунça pazox tyzәrgә pastabодъrqan polтыp. Се ol uluq тыньвзыp, pazып көдiгiвзip, суq хазында тарap cәргән mallарып көp-salqан. Ançada Kazaan аpsax ty-zәлә одъrъвзыp хojнынаң ханза-харcиң съqаръbодъrыp соохтана tartxан:

—Poj, min pazox көciгiвcкән nom... Ol irtkән cыllar nimәspәzә. Анынъ танmazыла халqанçı...—Анаң ol ханзазына tamгы salca-дъp pilгi сала tyzәдә-pirgән, анзынынъ съstaанъ сала амъrap парqан.

Анаң ol, cirdән azax ystynә turkilәвәs, таңмырqа kiscән prәzән kiвiгiнiң idәgиң хajра

хъзынър, бригаданън отахтарънзар кѣрлѣ тыгъ
турган. Аpsax andар, poзынън, kolxостън бри-
гадaзына киллѣ кыннынъ азыранър paза тынанъ-
валър парaдыр. Anda pos oollarъ apсaxpынан
ojнap kyлып, aqaa xormaçъ нимѣ cooxтаqlap,
анъ poraql табызынан хатхъртaдырлар.

Kazaan pora aдынзар pastыр-рагыр анзы-
нынъ холлаан тыдыпирлѣ, анан алтанър-алаbas,
бригаданън отахтарън кѣре, хър индирѣ pastыра
xалqан, poзынън тѣлѣмдѣр ылаcан ыгън ылар:

Pora xozan tygyçaa
Нър-нымзаqas polaдыр,
Poradyннынъ хузуріçaa
Хър-хылаqaj polaдыр...

Pasxa klzl aqmarь

Astь, ottь сыqчаң sin ciťkilgән. Таq ys-tyndәgl aqastar erttagl cilep хьзарзьр turlar. Сазьньп ottarь sarqajzьвььsxannar, хajзь polza la cirlәrdә amdaa kәglivәj kyren сылаң ottar paza pәzlk хal-sarьqlar kәringdlәpcәlәр. Kyn xaraqь tigrдәn turupirgә altьn carьqьn tastap turca, cirlн ystьn amdaa toxtaq cox cь-льдьр.

Pәzlk, indәrлlgән carьqь klцicәk culuçax ть xastada subalcatxan sarьqь tarlaqda, molati-na maşinazь tarьnçax tabьsnaң kyzyrәpcә. Soonaң soonaң izәrlstlrә kәlgән ys cьlqь kruk lstlnde kәөлçә toxtaq cox pastarьscalar paza cьrtьx kивлçәktlg ys pala attaarь soonaң cәrlp kәglig хьjqьda syr-cәrlәр. Maşinanь aj-landьra paza sala annaң tastьx arax, klzләр

ximbrasxylarca. Olarnыn polqanыla postarыnыn toqыstarыn manзыrap toqыncalar. Olarnы ol xыrada sыxan astыn caxсы sыqызы ыrlндыrlp manзыrandырca. Ol caazy xыra cirлэ anda toqыncatxan kыzlerni nimэс, ol Sago Mikitэnлn ci rl polca. Ol plrsındэ kыzlэrnлn xыra toqызынаар cooxtasxыlap oдыrqanыn tuzalanыр, olarnы pozыnыn xыrazında as taarırqa cөптэp alqan.

—As sыxsa slrэrnл хыjыxtabasпын... Nin-çe kirэглн ylэskылэp alarzar, min slergэ polыzarla ycyn-чл—tlp cooxtaan ol. Amdы pu xыrada as caxсы sыxanda kыzlэр Mikitэnлn cirлn dэ aar toqыстын тыгенчылн toqыныр manзыrascalar.

Mašina kyылэp turca, sызыr kызэк toqыр idэ coon paза пөзік idэ, tura cылэp espinэn эсcэ.

Toзыnqa xurun syrtyngэндэгл cылэp xaralparыр, xollarы paза сырайы хан сыqара sызырылqыlap парoqan, плr, хыдыр сырайлoq kыzl tyr cэ tyrсэ polыр poraq tabызынан хысхыrturca:

—Poom pirлнэр пэр... Poom—po—om! Aныn тозыннаp xaraloqan сырайыңca tirлнлнлs-kэчэк tamчыxtары ojlazyр, сырайында анын кэ-рлк сыртындаqы osxas colaqastар xalqыscalar.

Ol ipitg captəq polkilp paза manzyrap, sol sarinan pirturoqan roomnarnь хаар, maşinanь alaparsti cilər acыloqan axьna kirə suxular turca.

Мьськ, савьзах арах, соон арах көгистіг кизічэк паза Mikitə Sagonь pır calçьзь Mikəjvınən dkelən sapxan astь aрьqlap (ilgəp) xəptarqa xəptarcalar, anan ol astь Mikej Mikitəndn saimkazьna aparyp anь anmarьna ursalca. Мьськтың ақбайoqan sастарьныңаразына astь mikinələr, paза ucuxtarь syrəlg amaras parqan. Olar dkelənnnн сыраjларь toзың qа ddiək xoostalqьlap parqan.

Prajларь тоqьстың tygəncizn saqьqləpcalar. Polqanьla astь yləzəndn amdьystində өлнп saqьpcalar.

Kizilər suqdan məjьlealar. Olarnьn pırde pırsı, pırde pırsı xanazar ojlaskilp, xanada turqan aqas ddiçəktən soox suqнь acьnnanьp tartьp, tartьp alьp, anan pazox toqьstarьna capьncalar.

Timlr oььstьq xanaqa kəlgən kyrən attьq pır kızı toqьncatxan kizilərnнn tuzuna caqdap kilgen.Ol Mikitə Sago pozь polqan. Adьn toxtatecadabas ol kimnəndə surca;

—Сә, хараңдастар, тоқызынар хайди пар
заа?...—Ол ивлә-сивлә хылчанар көрсә.

—Тыгәнчл ымнл поэтыдырмыс, ок, ас
манат Mikite абаан—тлр Anton нлскачәк, та-
зынан сынли тускән, сызроозынан чирдәгл, сы-
аыrlарны сизуп кизәк ыстына тастапыдырмыс.

—Саксы, саксы, андақдал Саксы—суулан-
қан ол туста Mikite,—Мин сирәни илгизне
сaimкамда сақлрвын—тлрчә. Анын soonan ол
позыны хыразында хайнапсатхан тоқысты кө-
тлр хынықыр алабас, сол харақып ным хыза пи-
тлр, алындақы ирнүнлр пүлр тајнаанкөтлр, ады-
нын роозазын тивлрәдлскән. Тимлр оҗыстық
ханаазы сaimказар солча хыдыри халоқан.

Илр полывысхан. Кыннын харақы арам ақыс-
тық пилдәктлң озарина көләнлвскән. Кын ха-
рақына сылаан ағық кил аmdaa оор оскас сы-
линан полқан, се ол сала сыxtаньвля парқан.

Көр совақлық сидлк тоқыстың амды тыгән-
члзл сақдапkilген. Машина круқындақы көлг-
дәгл аттар көөлчә тартатойтақлавысханнар, тлр
лада пықырзыр, пастарын сажыақлап, суқlux,
нохта көләкәләрлн сықдырада.

Узун пазат аар тоқыста мәҗыхылап, асха
астап, кизүләр сызро тлрвостарын тастап никте-
нә тынқылапсцалар. Сә оларнын ,соохтарында тл-

zən ərɪnɪstər, xajdaqda caxsə nimələr saqər-
catxannarə pɪldɪstɪg polqan. Olarnıñ prajlar-
nıñ saqəstarə amdə andala polqan, xajdı ta-
vəraqıñça postarın aar toqəstarə arıq kys-
tərɪnɪn sɪltanda alqan astarın ɣləzıp, ıbdə
simjələrɪnzər ərɪnɪstɪg, kəəllɪg, nanarında.

Мъѣк pozьнıñ aqıvax caxında capsənpər
sıyılqan mikinərɪn arıqlap turup cooxtaqça:

—Pa-a, astak as, sьqəptı, a, pyyl... coox-
taqadaa coqıl... xarvın araxtın cıdızər pozalaj
—tıp ərəstap porı tartıp turca.

Asxa sal altonar puuttan...—tapsan Xoqax.

—Lzə, kycuɪs tik parvındır, toqəpıan-
vəsxə turarçı—tıp Anton sənɪltax tavəzınan
tapsapca.

Kızılər amdə toqəstarın toozavas pırdən,
ıkdən adəcatxarın cıdınə saimkasar subalzıp
parqılapcalar. Anton saimkaa prajzın sɔo-
nañ cıtkən. Adənnıñ sıdolkazın alcadavas ol
pozьнıñ arıqstarına nıktənɪstɪg cooxnañ coox-
tanca:

—Cə, xarındaa pu toqəstə toozəvəstəvə...
Andaqdaa polza minıñ xaraadəçama kər ni-
məs cıttıvə xajda-aq...

Xarat Antonnıñ uluq nıməs xonəqəç-
qın pyrkep toqıncatxan cır calqəs adəçaq.

Мында турата Микитә кызларның киләргә иргә, азырал тимнәт-салоңан. Амды Микитә мында поэзияны тыгәңчә планна кирәкә туротуска. Ас тизән кызларның кысчынән орылып, савылып, анын анманына, урлупарган. Ас анын анманында полкатханда, амды ақша stol ыстыне ара-аңах туротусканда, пидә саравас полотан, анын ояныныны утузә аңдала.

Хаңан пражлар stol кистинә одырылып-салотанда, Микитә сирәә алтынан пир улуқ торсых араға сыотарыбалавас, аны пир улуқ тиләр ажаха солбырадыр урлада паротан. Поэзия сымәлендирә корип кызларга сохланча:

—Тоқыс соңдаа... Пирәдән пиди... Азыранарға саксы полар—тирәә.

Мындәзә амды аңдақ аар тоқыс соңда унаваста хилә поларға тизән.

Микитә пастар арақаны сotka сирәңәкә көр нимәс урарас, самнахнан худайнзар паныр, аның отсар панырларча. Анын соңнан ол сирәңәкә көр нимәс хоза урарилр, кызларга козидир, алыбасты. Анын соңнан пражларына passa-ни ыләгләр пастаан.

Пастақ арада кызлар дәрәгә хынысыхла-бин одырыган сүли полотылар, сә хаңан Микитә пир-лкі ирәт илрпарпаркилгәндә, кирәк ондажан-

parqan. Acəskə araqa kızılgə tabırx tара-
дыбьsхан роьны кысун, оларны сыраляр
пıldıstıg idə хьзарьр pastabyсхан, оларны
сыраляр ızınzıp, otxa көjgəndəgl cıлəp пıldı-
гəн.

Mikitədə cərgən ipcl kızı tımlr lampa-
çaxtı tamььр stol ыstynə turqussalqan.

Kөөлçə tarta coox pastabyсхан, soonan
ol coox ajran көбіgl cıлəp хожьvınan хожьр,
өзлблскəн. Mikitəə ana olla kirək polqan. Ам-
ды ol көөлçə tarta kızılgə саqыnnазьр, са-
qып tartыьр pastabyсхан! Cooxtabodyr:

— Сə харындас-тунмалар, амды pıstıп pos
arazында, pıdı, сыqan аьçавьstь ылəзəгьлс
хальvodyr... Pu kirəktə min sırərgə, pөлələгьm,
noo niməmnəп polьььq itpirəp polam? Xajdi?
Polьzarqazə хьnadьььп...—tıp pazьп хььnar-
ax tudup mojnьп сыхьrajтьр oдысca.

Polьstax, polьs Mikitə əvaan, pıс tikte
өгьncəvısl. Sinıп pıdı polьxanьnnь pıс pıг-
dəə, өlgəңçədə, undupaspьs...—tıp Mьськ ха-
raxtarьп cıdıre көгьp, pazьп ıskər ıskər idıp
tapsanqыlavodyсca. Аьп cасына сывальр ıлн-
gıлəп mikinelər, as ucuxtarь, amızə сохьraj-
ьр көгьngıləpцələr pazьнда.

Хоҗах аҗсах харахтарын көгөртө көнүр,
хольн савар соохтавохса:—О-ој, пөлө, рлс
сини полъзин, сох хаж парҗанмыс...

— Анан, хажди' нимәнән полъзарын син
Микитә аваан, поэндаа рлсә полбассанмаза...
Сын pit, гә-гә гә-тлр Антон поэнын сын ис-
тинән сахажланьр одьрсах.

Андааҗ кизиләрниң хаж ползаяь алынча со-
ох-саах пыдыргиләр одьрcalar. Хоҗах аҗсах
стол пазьнда одьгьр, поэнын көк харахтарын
нуур, хollarьнын салааларын пыгьр пөгүн пө-
гилр одьрca. Ол поэнын ульзинә нинчә пуут ас
cidәрлн пөгүнлр сааҗньр одьроҗан polar cize.

Микитә амды кизиләргә ас ыләстүргән туста,
оларнын хьринан харьх сарьх сох ползын тлр,
поэнын парар орынн пиктәгләр одьрca. Ыгөр-
дәң соот алып хьдырадьр, соохтапca:

— Сә, мин, харьндастар амды ыләстүлрп
pastirьын, минл слрәр рлди surunqanda cize..!
Сә андааҗдаа полза рлскә рлрдәвлскә хььхтас
сох ползын. Мин сааҗьнqанда слрәр минлнән ха-
җандаа рлр сөпкә киләрзәр ja?.. Минзә, оланаж-
да andar мьндар толqастьрарqа хьнмас кизил-
ьлн. Андааҗ pit харьндастар?, тлр кизиләрзәр
мөкәҗкилр surca.

Kızılər prajzə tinə, tyvən pasxa tavəsnan Mikitənın coqən cəpsərcələr. Mikitənın olardan cır ycyn paza yrən ycyn, astə aların pılzələrdə, cə anın olardan ninçə kəp alarqə xənbəvədyrğanın pırdə pılvənnər. Olar Mikitə olarqə sənər poləzarqə xənca tıp saqəndənnər.

Mikitə pozynın anmarında tərty cys puutca əs urulparğanın manat pılğan. Amdə ol kızılərgə pozynın cəvlin səqarca:

— Cə, mənə xarəndastar. Postə, udur-tədlər xəjəxtəspas ycyn, cırçək ycyn, tim tirləgstər ycyn, orta pasxa tastañzanar!..—tıp soodən torsylada tartəvəstə.

Kızılər yr nimes sımzərx pola tystilər, anan yr niməstən Anton carattə, anın soonan irək-turax poləp pazalarə.

— Cə, yrən azyçamın ycyn min sırədən-zə, pos kızılərinən kəptəə niməzlin alamza... Ə-ə, pır puudəçax ycyn ikilərdən carajza, mında cooxtascandaa nimə nimə polarza, sırər anı pozynardaa saqənca polarzar-tıp kızılərinin colların tuləi sapodərca.

Tuləi saptyrğan kızılçəktər sarəzar acəqəp tapin, oların Mikitə kynnyg xarəxə arəqlər odyrğanın pılçptəə odyzalar, irək cox cəpkə killəəkcələr.

Мѣськъ істінде сағынған сағызын тудур
 ыданмин тастына сығарыбастыба хайдақ. Ол
 сооxtapca:

— Sin, Mikitə aṣaən, pɪs saqaa kanava
xasxanɐvɐs ʏcʏn pɪdɪ kəp nɪməs xɐja tastap
pɔlvassanma?—tɪpɐ.

Асгаа пандьгар соооь Микитәнн, тимдә пол-
чан:—Анан, минзә харындастар, сооа, порана-
састар ысун санавинца нәмзә, нооа мьндаа-
зан пөлә, хә-хә-хә—түр амьрьда кылынгүләр
одьрса.

Anton kiciçək pazın tərln tyzyryp, tirən saqısrasta odyca. Ol amdə pozın səzıvən-ən sırvatxan cılər fılınır odyca, anın izı rık pazına xıjtanıstıq saqırs kılıbskən ol odyca amdə içzi pazına kılətken olqan cılər sırkynnər odyr.

Ajvəna odyrojan soonda Xoçax apsaх ıdik
tıldınmin tıldınmin, surca:

— Sin, Mikite pələ, minlə Məltizəm sındə mal xadarcatxan ucyn kəp niməs as citrər polbin?.. Pəldi uqaa sidək cənənəzə...—tıp odyrca.

— Аһь пелә, рӱс ӱкелән хараа кунерти соохтазарыс... Мӱнда килспӱс нима соҗыл ноза, ол сроҗь ситкәнчә хадарзын—тӱр Микитә пандырьвох рирсә.

Хоҗахын паза пасхаларындаа аюу
Микитәвинән pazadaa cooxtascañ nimәleri cox
polqan. Амды ол үзәләңә мөңдә хоньр, irtә-
нндә постарына Микитә үләстүргән көп нимәс
азьсахтарын алаbas, nanarlarbla xalqan.

Хос ат келгән аюас оҗыстыҗ ханаа, көп
нимәс аs таарlap ys. кизл одьрсалqan, улуҗ col-
ca tors-tars tyzyp parca. Attaarь тырлада ыр-
қырзьр, ник силәк соплadysparcalar.

Мьсык хананын алынзар саҗын одьрп
poza tutparir. Ol cardьxtarьnzar айләкилп
cooxtap parir:

— Ирлук-хань, плстл saxьlaan cizә pu Mi-
kitәvlnәn plгә t o q ь n a r q a... cыl cилr
асть urpirdьis pls аюаа... Sinnәnekә Anton
көп нимә,—түр кизлрәңгиләp parca.

Anton ol tusta prolanarqada prolanmasxa-
daa polьin cooxtanca:

— Anan ань ulaqam pilgәnmәzә pldi
plstin tәribьstl tьlгә sojpararәn... Silәә tynәә
casььda anan caҗ cилl caҗьltura parьanmaza
polьzin түр...

Хоҗах аpsax ьdiek pularqә игәргеләp par-
ca:—anan polьspirdi nәzә, paза нимә кирәксә-
гү-гү—түр ol прәдә асьроqanqanьnan xatььь.

вѣзьр, анан пазох тѣмѣлр парса.—Мін ань
тырспак язвань прѣ кар азыгвандя полпасрѣнѣ...

—Тудус хавѣс soonдa муnzурухтѣ пул-
qазada нoо тузѣ... Тылгычѣк харqаçaxтѣ мах-
тан, soonаң cлçән нимѣ coх халqыссалoан-тлр
Мѣçк çиçән cooxтаар сѣqарqылар парса.

Ана ıdi yzөлән Mikitәнл tappastан таар,
сѣкләр, ııııлр nanqannar. Cылqыçaxтарь aалqа
citkәнçә niik soplatxannar.

S y g ə n

(Алында полқан нимә)

Кын харьоҗь кінөркд туста туруп, циндн
устын хола сарьоҗь идә царьт-туроҗан. Уйс пидрән-
нәндр, кын хараҗьна паләннаньр көөлҗәгднә
ајлансѣхтаньр ах сатхан. Озарьх арьоҗь ағазьнда
кдзләннн сурьх таптаҗланнарь, сууласхыләнна-
рь истлгдләр туроҗан. Прәдә сьлҗыларнн ырьҗыр-
зыр, анаң тмүр тузamaxтарнн сьҗдьрадьр
„Уйс“ хазьндаҗь сәјда хоҗразыр сәгир-сөгә-
ннәрд истлсә.

Арсук, уYSTә сомьс-туроҗан пәлѣхтарнн
салҗаҗьн көлр, позьнн ојмах хама дьн тѣрс-
тѣрҗавьр. позьнн хости туроҗан. Поскьрнн
көгәнәгднән тартьвзыр сөләрсә:

— Po ok, xan xudaj kərgən, palıqıdaa kəvək polçaq... Aron xurtla cılı rısnınasca-
dır...

— Ax—Yys palıxnan savlancatxan suq neza.—nandırca Poskır. Ol pozınnıñ əgındəgi əkünü osxas ustıq xara saqalın tırvanır ıdıək suqzar capraj a kərıp kilymzırəp turca.

Olar ıkızıldəə pu, Kədıstər aaloqa kicəələ kıləvəs, oox krəziçəktər paza cardı obrazıçax-
tar satxılap pastaannər. Ol olarnıñ əkən toqızy.

Apcuk suq tərıngı xırında kəgərturqan arıqzar savacılap kərıp, xolnan ulap söləpcə:

— Мына-аавь, арықдағы тилде sygən par polçaq polqan... Andar ıdə par-kərgən kızı, xıpa palıxtaa kəp nıməs alıalarçıx, capsıxa rızırıp ciirgə.

Poskır uluq xara ıstanınnıñ caqazınan tudup caxavzavəs,—anaı... par kərvəçənməzə... kylettəs.

Apcuk pəzık, Poskır anıñ xırında sav-
zax, cə Apcuktan coon. Olar Yystı xaslı tərın aldırə kəəlçə cər-sıxannər. Olarvınan xada ta-
rakandaa cərəp mannanarçıx.

Arıqnnıñ arazına kırıp, tilni sunqada xas
tı parcalar. Tilnı suu, uzup turqan nımə cılı
pırdəə tıvırəvin, calıax kək pyrlənnən savınnı

вѣсхан турца. Тилнн нлскә цирндә наала, тул-
қарсалқан тулқор көрн-турқан.

— Мънн тигл хында палъх көр нәкә,
ја?—түр сурған Поскыр.

— Пар polar... Сыгәндәдә пар-polar,—түр
nандырқан Арцук.

— Мъна, пу суқда sygән парва хайдақ...
Ань килр көрзәвс, ноола полвајизә—
түр, Поскыр тулқорзар әндәләп-килр соохтапча.

— Килр-көрәрчүк, тирән-мәнизә суу... Син
килр көрдәк. Поскыр хатындас.

— Со—ох-сох, минн сьным савьс хәјди,
хәјди, тирән ноо poi-парьр тыдык, in парьвзар-
вьн... Син миннән пөзүксән, Арцу хатындас
син килр көрзә.

Арцу сьрајьн мајлап-турқан хоосхани
цли tudуньр, көмүскөзл сох харахтарьнан sy-
гәңзәр көрлр турқан. Анан пазох Поскыра
сәләпча:

— Син пиди, тулқор хәсти пар-көрдәк... кә
рүктәп цизә... Аңдарьызанда холнаң пиклә tudун
зан килрәвүнн, суқа.

— Сә, нимәзә үкәлән calaastanabas тул-
қорнын үкл хынан килр көрән,—соохтапча Pos-
кыр.

Olar ikizlə də azər pullarının carxıstarın, kəgənəklərin suurər, pırlər ikilər krəstənləzilər, anan tulqorqa tıbnər, sygənər caqdar sıxannar. Suu tındaa tırən nıməs xurcanaçala polqan. Sygəngə cit-parər, anı kədər-kərər-lər-nən, arda xajdaqda palyx pulqannar, sygənə ximbradəbbsxan.

— Anal... par!... par!...—xbsxyrbbsxan Poskər.

— Amər-amər! .. kizl isir-salar!—səbər-rəpca Apçuk, pozь titres kilip sygənni səqar-rıqca kystəncə. Sygənə nımədə ilinir səqara tartılınça.

— Xudəj, kizl nıməs... caaskavəs poldə.. Uluq sortan klitir—tir Paskər tykynğıl ikil carançəzınan sıqər manzərər cəoxlarca.

— Xajdan sortan polqan.. Sortan sygəngə klivəçən, pu pil palyx polar tir sələpca Apçuk.

— Pil polbəsşındax! pil xulaxıy polbaçaa xajza... M-nın kərçəzın xulaxtarə sosxani osxas Pu po za polbaza mıra pol-pardə polar tir sə idir Apçuk, pozь sygənni səqar polbin, tulqorqın ystəndə turup, suq sapxan aqas cılı titrəs turca, cə sygənni salbinça.

Cə, sin palıxtında pydyzın tanıvas kızı poltırzın. Arcuk. Pu mindır pol-pardı polar nəkə, mırə niməs... Anın ucyn uqaa aar. Poskır sygənzər ɵndələp suq tyvynən xaraqın albin kər tur. Olar ıkızıda tulqornın ystynə sьqьp, sygənnı ıkız xьrında məkəjzıp, turnalar cılı pəstarın udur tɵdır ajlandır salıp turqannar. Olarnın kɵlɵtkilərə uluq niməs salqax-tanqa suqda xajdi ıgırpuqur, tırıgə, xajdi idəət kɵrın turca. Sarıs palıxtanar ajnıbinan ajnıbıxan. Olarnın tabıstarı arıqda ыrax istilgən. Tyrə polarınan arıq zartın kızı tabıbı istilıbıskən:

—Sırərgə mında kım sygən sux salqan?!

Arcuk cocanına tyzələvzıp, arıqzar xılcannavıbı, ananına suqzar sas oıda parqan. Suqının salqaqı uluq təgləktənıp xьroqa cıtrə parqan.

Poskır xьroqa sьqara oılavzarqı xьnır' tulqor ystındə ajlan parıbı, Arcukın ystynə matli-tyskən. Anda olar ıkɵlən, cyzyp ygrən-mən kycyk adajlar cılı purxulazıp, xьrzar cyzyp seəlın sьxannar. Xьroqa xajdi polza cidıp soolarına ajlanıp kɵrzələr, pajaqı kızı xɵlna

харъс ристиг патъ tudun-saloqan tulqorça pular-
zar kicir odyr.

— Jo, xalax... tyn xutxaraan!—tip Arcuk
xьsxьr kilip suqa kirgən tanaxxa tɵɵj, calaaz
pudu calьnnar, aьq arazьna kirə cygyrьbьskən.
Poskьr axьn aьp, axьnnar aьn soonanox
ьranmat cygyrgən.

Бдырван сьрьptarqa сьртьp, pьr polza
oja tьrvadьp iləədə parqannar. Pьr cirdə xojь
qarax сьрьptar ucupar parьp, aьn arazьnda
pəgip oдыpьbьsxannar.

Kistlərində nimədə sьylazьbьsxan. Tyrcə
polqan, Poskьr aьq xьjə tɵkpinən soon xa-
vьnpьr tura xonqan. Arcuk oдыvinən idiek
ura-təgip, tura xonqan. Aqas tɵzindəgi xox
tan aarlar tuban cili tolap, olarqa sьrьbьbьsxan-
nar.

— Хан xuda-aj!... xajdar kьrim,—tip Pos
kьr praj cин хавьnpьr pьrdə ucux kilgən
aarnь oos-calvaxnan saap, pьrdə cirgə ojda ty-
zyp, təvənnəp xьsxьrca. Arcugь xьsxьrbьr da
ɵstəplə, prədə ystynə izig suq urubьbьsxan adaj
cili xanlap, ot arazьnda ojda tyzyp ikl xol-
nan aarlarnь sapxьlapca.

Өрүнәр нимә оларға anda асхынах полқан.
Олар харах-хулахтарын тулуп идә изиттиргиләр
алар, өләрнүнә ру хырында, арықдан илзәрлә
сыханнар.

Сә раһытын сарсых мунунәңәр, оларға
сауынарқадаа илзәстиг полқан.

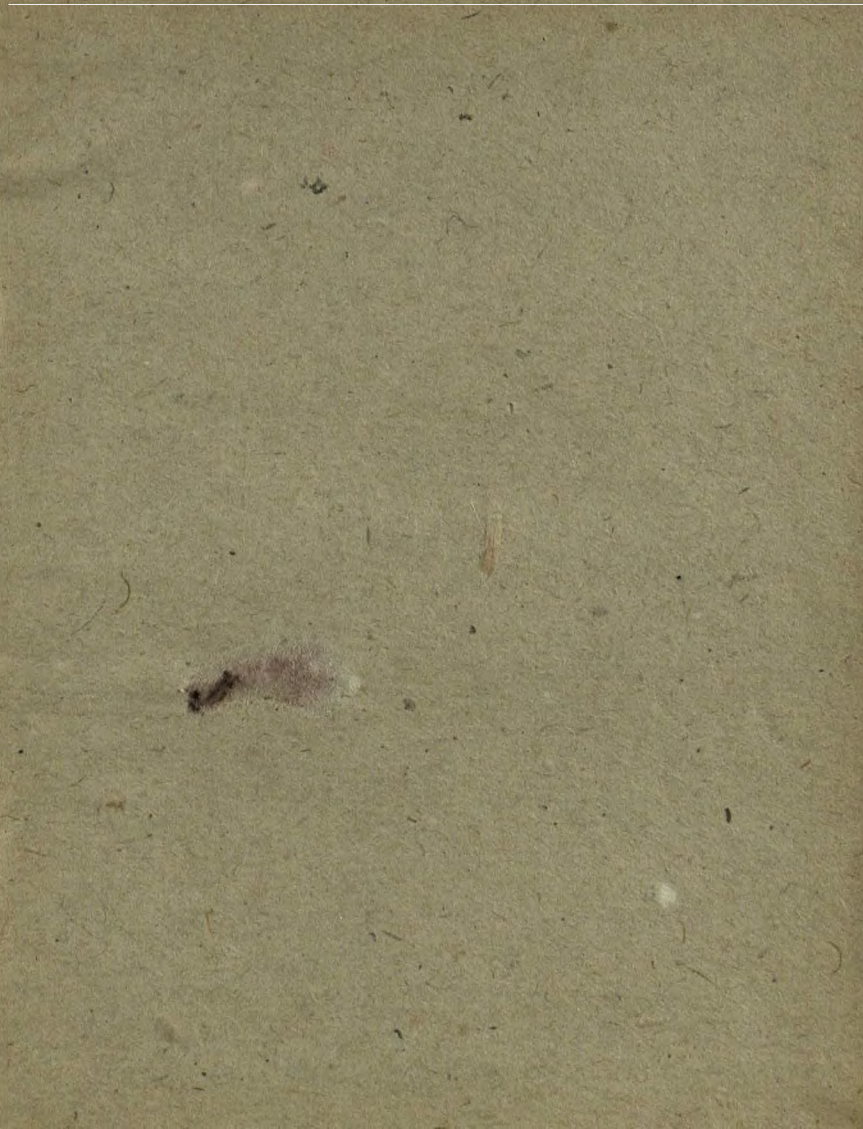
Ответ. ред. А. МАНАРГИН
Тех. ред. В. КОБЯКОВ

Тираж 1000. Объем 6,3/4 л. п.
Печ. зн. в 1 п. л. 20578. Сдано
в производство 4/XII 35 года.
Подписано в печать 22/XII-35 г.
ОГИЗ № 1. Заказ № 1880.
Типография Хэб Обл. Местпрома
Лито № 311

Ш. 1008 67

29

Изд. № 719

М 35305

Раазь 1 s. 25 ахса
Цена 1 р. 25 коп.

Лакс
2-1562

10-00

В. А. КОБЯКОВ

ХАКАССИЯ ПОЕТ

Сборник стихов и рассказов

ОГИЗ Абакан 1935